

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PSYCHOLOGIE**

NEUROTICISMUS U VYSOKOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Čermáková

Specializace v pedagogice: Psychologie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jana Miňhová, CSc.

Plzeň, 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2019

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Doc. PhDr. Janě Miňhové CSc. za laskavý přístup, trpělivost a mnoho cenných rad při odborném vedení této bakalářské práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 TEORETICKÁ ČÁST	5
1.1 VÝKLAD POJMU NEUROTICISMUS.....	5
1.2 NEUROTICISMUS JAKOŽTO FAKTOR OSOBNOSTI.....	6
1.2.1 Teorie tří základních faktorů osobnosti dle Eysencka	6
1.2.2 Velká pětka	8
1.3 ETIOLOGIE NEUROTICISMU	8
1.3.1 Názory na vývoj neuroticismu	8
1.3.2 Vývoj neuroticismu dle věku	9
1.4 PŘÍČINY VZNIKU NEUROTICISMU A JEHO ZÁKLADY	9
1.5 PŮSOBENÍ NEUROTICISMU NA OSOBNOST ČLOVĚKA.....	12
1.5.1 Neuroticismus a emoce	12
1.5.2 Neuroticismus a kognitivní poznávání	13
1.5.3 Neuroticismus a reagování na stres	13
1.5.4 Neuroticismus a kvalita života.....	14
1.5.5 Neuroticismus a sebepojetí	15
1.5.6 Neuroticismus a jeho souvislost se životním stylem jedince.....	15
1.5.7 Neuroticismus a jeho působení na lidské zdraví.....	16
1.5.8 Neuroticismus a sociální prostředí.....	16
1.5.9 Neuroticismus a partnerství	17
1.5.10 Neuroticismus a pracovní nasazení.....	18
1.6 NEUROTICKÉ PORUCHY	18
1.6.1 Etiologie neurotických poruch.....	19
1.6.2 Klasifikace neurotických poruch	19
1.6.3 Neuroticismus a neurotické poruchy	23
1.7 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI	23
1.7.1 Fyzický vývoj	24
1.7.2 Psychický vývoj.....	25
1.7.3 Sociální vývoj	26
1.7.4 Sociálně – psychologická charakteristika vysokoškolského studenta.....	27
1.8 PŘEHLEDOVÉ STUDIE	28
2 PRAKTICKÁ ČÁST	33
2.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	33
2.2 DÍLČÍ ÚKOLY VÝZKUMU	33
2.3 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	33
2.4 KONCEPCE VÝZKUMU A JEHO METODY	33
2.5 STATISTICKÉ METODY VÝZKUMU	33
2.6 ORGANIZACE A PRŮBĚH ŠETŘENÍ VÝZKUMU	34
2.7 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	34
2.7.1 Celková charakteristika zkoumaných souborů	34
2.7.2 Srovnání neurotických studentů na FST ZČU a na Fakultě strojní TU.....	37
2.7.3 Srovnání podmínek ke studiu na ZČU a na TU.....	42
2.8 CELKOVÉ SHRNUÍ	47
ZÁVĚR.....	50

RESUMÉ..... 52
SEZNAM LITERATURY 53
PŘÍLOHY I

SEZNAM ZKRATEK

Atd. – a tak dále

CNS – centrální nervový systém

Např. – například

SZZ – státní závěrečná zkouška

TU – Technická univerzita

Tzv. – takzvaný

ZČU – Západočeská univerzita

ÚVOD

Tato práce se zabývá neuroticismem u vysokoškolských studentů, konkrétně tím, jestli je nějaký rozdíl v neuroticismu studentů Fakulty strojní na Západočeské univerzitě a studentů Fakulty strojní na Technické univerzitě ve Vídni, případně jaké mohou být školní faktory neuroticismu.

Toto téma jsem si vybrala, jelikož mě zajímalo, zda bude nějaký rozdíl v neurotičnosti vysokoškolských studentů u nás a v zahraničí. Zkoumat neuroticismus u vysokoškolských studentů jsem chtěla proto, protože je to skupina lidí, kterou se každodenně obklopuji a která mi je blízká. Velmi mě zajímalo, jak na tom s citovou labilitou budou studenti strojírenství, jelikož jakožto studenti technických oborů mají jiné myšlení, než studenti humanitních oborů, mezi které patřím a tím pádem u nich nemohu předpokládat, jak na tom s neurotičností budou.

Celá tato práce je rozdělena do dvou částí – do části teoretické a praktické. Teoretická část se zabývá výkladem neuroticismu, jeho etiologií, příčinami vzniku, působením na člověka a neurotickými poruchami s ním spojenými. Dále je zde popsána mladá dospělost, kam spadá věk většiny vysokoškolských studentů. V teoretické části také nalezneme přehledové studie, které nám ukáží, v jakých souvislostech již probíhaly studie týkající se neuroticismu u vysokoškolských studentů. Praktická část se zabývá tím, zda je rozdíl v počtu zvýšeně neurotických studentů na ZČU a na TU. Také srovnává podmínky ke studiu, neboli možné faktory neuroticismu u obou škol.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 VÝKLAD POJMU NEUROTICISMUS

Termín neuroticismus vymyslel v roce 1947 J. H. Eysenck, který jej obecně definoval jako dimenzi temperamentu, která je vrozená, a jehož opakem je emoční stabilita (Cakirpaloglu, 2012, s. 76).

V odborné literatuře ovšem nalezneme několik různých synonym neuroticismu. Například Knobloch používá pojem “neurotičnost“, Dobiáš “zvýšená emocionalita“ či “instabilita“, Vondráček užívá názvu “neuropatie“ a Matoušek, Zvolský a Höschl mluví o neuroticismu jako o tzv. neurotické dispozici (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 129).

Často také můžeme nalézt pojem “emoční labilita“ či “emoční stabilita“, který nalezneme v některých odborných publikacích (Lovasová, 2017, s. 4). Pro Eysencka (in Blatný, 2010, s. 32) znamenal pojem “emoční labilita“ to samé, co pojem neuroticismus. Všechny definice neuroticismu zní obsahově velmi podobně, ovšem nedá se říci, že by byly totožné. Na rozdíl od většiny ostatních typologií, kde se nedá říci, co je dobře a co špatně, u neuroticismu je žádoucí, aby se jedinec pohyboval co nejbližší emoční stabilitě (Holeček, Miňhová, Prunner, 2007, s. 151).

Základní definice dle Psychologického slovníku pojmenovává neuroticismus jako *“dimenzi osobnosti charakteristickou přibližně klinickým obrazem neurastenie, tzn. nervová slabost, dráždivost a únavnost, která je součástí řady osobnostních testů“* (Hartl, 1993, s. 121).

Dále se např. v Psychologii Atkinsonové a Hilgarda (2012, s. 538) tvrdí, že neuroticismus je jednou z dimenzí emocionality, která má dva okraje – stabilní okraj, kde se nacházejí klidní a dobře přizpůsobení jedinci, a nestabilní okraj, kde můžeme nalézt úzkostné, přecitlivělé, náladové a nepřizpůsobivé jedince.

Říčan (2010, s. 69) mluví o neuroticismu jako o vlastnosti, která se odvozuje od příznaků člověka s neurózou. Vysoce neurotický člověk je neklidný, trpí úzkostmi, neustále si dělá zbytečné starosti, je nevyspělý, má nízké sebevědomí, snadno se rozruší či také mívá pocity méněcennosti. Jeho citů se dá velmi lehce dotknout a také se dlouho trápí příhodami, ve kterých se necítil dobře. Co se týče tělesné stránky, neurotický jedinec má často závratě, upadá do synkop či mívá poruchy spánku různého charakteru včetně nočních děsů.

Eysenck vymezuje neuroticismus jako *“nedostatek integrace osobnosti“* (in Nakonečný, 2009, s. 311).

Dle Nakonečného (2011, s. 612) se jedná o „*dědičnou dispozici k emocionální a vegetativní labilitě*“.

Vágnerová (2010, s. 93 - 94,105) tvrdí, že neuroticismus lze chápat hlavně jako obecnou reaktivitu na podněty, a to konkrétně jak moc je tato reaktivita přiměřená jejím stimulům, či jak vysoký je u jedince stupeň individuální vyrovnanosti spojený se sklony k záporným emočním prožitkům. Podle ní mají na neuroticismu podíl dvě základní vlastnosti – dráždivost a odtažitost. Dráždivostí se myslí tendence jedince k snadnému podráždění a vzteku. Odtažitost vyjadřuje tendenci jedince k prožívání strachu, úzkosti a s nimi spojené sklony k potřebě obrany. Neuroticismus se podle Vágnerové dá dělit i podrobněji na jednotlivé rysy, např. tendence k hněvu, hostilitě, zatrpklosti, tendence k impulsivitě či tendence k depresivnímu naladění jedince. Nejvíce dominantním rysem je podle ní ovšem náchylnost k záporným emočním prožitkům.

1.2 NEUROTICISMUS JAKOŽTO FAKTOR OSOBNOSTI

Je důležité zmínit, že neuroticismus patří do tří základních faktorů osobnosti dle Eysencka, mezi které kromě neuroticismu patří psychoticismus a extraverte (Nakonečný, 1998, in Lovasová, 2017, s. 5). Neuroticismus tedy nelze považovat za psychiatrickou diagnózu (Hřebíčková, 2011, s. 99). Počet faktorů osobnosti je taktéž dle každého autora jiný, například Cattell dospěl k 16 různým faktorům. Postupně ovšem většina badatelů došla ke sjednocení, a to k pěti základním rysovým dimenzím. Goldberg (1981 in Nolen – Hoeksema, Fredrickson, Loftus, Wagenaar, s. 518) je nazval “Velkou pětkou“ (Big Five). Těchto pět rysových faktorů se vyskytuje v řadě různých testů osobnosti, i když je zde stále možné najít nuance v názvech a interpretaci faktorů (Nolen – Hoeksema, Fredrickson, Loftus, Wagenaar, s. 518).

1.2.1 TEORIE TŘÍ ZÁKLADNÍCH FAKTORŮ OSOBNOSTI DLE EYSENCKA

Hans Jürgen Eysenck došel ke třem základním faktorům, které ovlivňují osobnost. Tyto faktory lze považovat za určité superfaktory, či je nazývat faktory druhého řádu. Eysenck na tyto činitele přišel tím, že podrobně analyzoval faktory v dotaznících, přičemž našel opakující se vzorce vlastností. Konkrétně použil faktorovou analýzu a další druhy korelační analýzy (Říčan, 2010, s. 68, 70).

Prvním nalezeným faktorem osobnosti byla extraverte. Dle Eysencka je pro extraverta charakteristická družnost, hodně přátel, impulsivnost, bezstarostnost, veselost či

nekontrolovanost svých citů. Extravert je velmi rád mezi lidmi, není ovšem vždy spolehlivý, což vyvažuje svou veselostí a schopností pobavit společnost okolo sebe. Protipólem extraverte je introverte. Introverti bývají lidé tišší, zaměřeni spíše do sebe, kteří upřednostňují knihy před reálným světem. Od většiny lidí si raději udržují odstup, přirozeně a bez zábran se dokáží chovat jen před svými nejbližšími. Je mu blízké si spíše vše nejdříve pořádně promyslet a také raději plánuje dopředu, ve svém životě upřednostňuje určitý řád. Dá se říci, že introverti mají obecně větší sklony k pesimismu, na druhou stranu jsou spolehliví a vždy se snaží jednat tak, jak by to mělo být eticky a morálně správně (Říčan, 2010, s. 68 – 69).

Dalším faktorem osobnosti je neuroticismus, který je pro tuto práci klíčový. Dle Eysencka se jedná o rys, který odvozujeme od symptomů člověka s neurotickými poruchami. Vysoký neuroticismus se dá jinak nazývat také citovou labilitou, již opakem je emoční stabilita. Pokud jedinec trpí vysokým neuroticismem, je pro něj typické časté pociťování úzkostí, strachů, neklidu, pocitů méněcennosti či nedospělé chování. Zvýšeně neurotický jedinec má problém se spánkem, často zažívá noční děsy a je mu nepříjemně ve výtazích, tunelech a podobných prostorech. Zvýšený neuroticismus je typický pro introvertní jedince, nalezneme ho tedy spíše u melancholiků a flegmatiků (Říčan, 2010, s. 69). Podrobnému popisu působení neuroticismu na jedince bude věnována jedna z následujících kapitol.

Posledním faktorem osobnosti, který Eysenck objevil, je psychoticismus. Výskyt tohoto faktoru je slabší, než ostatních dvou. Psychoticismus můžeme charakterizovat agresivitou, sobectvím, neosobností, impulsivitou, ale i chladem k ostatním lidem, necitlivostí či nedostatkem empatie. Tito lidé jsou ale na druhou stranu nevšedně kreativní, i když často v ne úplně dobrém slova smyslu (Říčan, 2010, s. 70).

To, čeho chtěl Eysenck dosáhnout vyzkoumáním těchto tří faktorů, bylo ukázat, že jím nalezené faktory mají biologický základ. Podobnosti hledal hlavně v různých způsobech fungování nervového systému a to hlavně ve fungování mozkové kůry a autonomního nervového systému. Byly zde nalezeny určité korelace, hlavně co se týče extraverte, ovšem postupně byla Eysenckova snaha zastíněna jinými výzkumy s relevantnějšími výsledky (Říčan, 2010, s. 71).

1.2.2 VELKÁ PĚTKA

Velká pětka nám označuje pět základních rysových faktorů člověka, které postihují většinu osobnosti. Jedná se o otevřenost, svědomitost, extraverci, vstřícnost a neuroticismus. Každý z těchto rysových faktorů má své reprezentativní rysové škály, které nám v podstatě ukazují příklady, jak si daný rys interpretovat či jak na něj nahlížet. U otevřenosti se jedná o konvenční – originální, bojácný – odvážný, konzervativní – liberální, u svědomitosti bezstarostný – opatrný, nespolehlivý – spolehlivý, nedbalý – svědomitý, u extraverci můžeme nalézt dvojice samotářský – společenský, tichý – mnohmluvný či nesmělý – bezprostřední. Dále zde máme vstřícnost, jejíž příkladem rysové škály je popudlivý – dobromyslný, bezohledný – ohleduplný, sobecký – nesobecký, a konečně přicházíme k neuroticismu, kde můžeme vidět dvojice klidný – ustaraný, odolný – zranitelný a jistý – nejistý (McCrae a Costa, 1987 in Nolen – Hoeksema, Fredrickson, Loftus, Wagenaar, s. 539).

Podle modelu Velké pětky má neuroticismus základ v dvou různých rysech osobnosti, přičemž se jedná o dráždivost a odtažitost. Dráždivost je popisována jako podrážděné chování, u kterého nalezneme sklony ke vzteku, přičemž odtažitost v sobě zahrnuje strach, úzkost a obranné mechanismy s nimi spojené (Vágnerová, 2010, s. 93 - 94).

1.3 ETIOLOGIE NEUROTICISMU

1.3.1 NÁZORY NA VÝVOJ NEUROTICISMU

Vývoj neuroticismu je nám již částečně známý z předchozí kapitoly. Tento pojem vymyslel J. H. Eysenck, který předpokládal, že u neuroticismu nalezneme míru dědičnosti 0,80 ve škále 0 až 1,00, přičemž 1,00 je teoretické maximum, jinak řečeno plná závislost na dědičnosti (Říčan, 2007; in Lovasová, 2017, s. 4).

Po Eysenckovi ovšem přichází další, kteří tento názor plně nesdílejí. Mnozí autoři, například McRae, Nakonečný či Kohoutek se přiklánějí k vyššímu vlivu dědičnosti při formování neuroticismu, kdežto např. Cattel předpokládá, že jeho zformování je ovlivněno vlivy prostředí (Nakonečný, 1998, in Lovasová, 2017, s. 4).

Dále tu máme vyjádření některých českých autorů (Zvolský, Jiráček, Drábková, Kandler, (2012)), kteří tvrdí, že podíl genů na vytváření neuroticismu je 50 %, což znamená, že neuroticismus ovlivňují geny i prostředí napůl (Lovasová, 2017, s. 4 -5).

Dodnes ovšem není jisté, v jakém poměru je neuroticismus ovlivněn geny a prostředím, i když novější výzkumy Kandlera (2012, in Lovasová, 2017, s. 4) ukazují, že by mohlo jít o 50% podíl genů a 50% podíl prostředí tak, jak předpokládali čeští autoři.

1.3.2 VÝVOJ NEUROTICISMU DLE VĚKU

Vývoj neuroticismu je zaznamenán až spíše v dospělém věku. Zhruba mezi 20 – 40 lety se neuroticismus postupně snižuje a do cca 60 let se poté snižuje již jen mírně, nebo zůstává na stejné úrovni. Poté neuroticismus zase nárůstá, ovšem jen mírně. Vývoj neuroticismu můžeme vidět hlavně na přechodu z adolescence do mladé dospělosti, kdy se jedinec stává emočně stabilnějším, méně úzkostlivým a celkově méně dráždivým. V adolescenci je celková míra neuroticismu vyšší, jelikož jedinec je nucen dělat první důležitá životní rozhodnutí a přitom se ještě stále srovnává se svými vrstevníky. Míru neuroticismu také ovlivňují traumata z dětství, která ho zvyšují. Dle Matouška (1986, in Lovasová, 2017, s.5) nalezneme jedince s vyšším neuroticismem spíše v ženské populaci, což je zdůvodněno tím, že ženy se více zaměřují na emoční stránku vztahů (Vágnerová, 2010, s. 132 – 133; Lovasová, 2017, s. 5).

1.4 PŘÍČINY VZNIKU NEUROTICISMU A JEHO ZÁKLADY

Dříve byl neuroticismus spojován spíše s fyziologickou citlivostí, kdežto dnes je díky technologickému pokroku sledován neuroticismus spíše ve spojitosti s emocionální regulací a reaktivitou, a to díky možnosti studovat specifické oblasti mozku (Lovasová, 2017, s. 11).

První studie, které pátraly po zdrojích neuroticismu, byly inspirovány Eysenckem a Grayem a tyto zdroje nacházely převážně v nadměrných fyziologických reakcích určitých mozkových systémů (Eysenck, 1967, Eysenck a Eysenck, 1985, Gray a McNaughton, 2000, in Lovasová, 2017, s. 11).

Sám autor pojmu neuroticismus, Eysenck, předpokládal, že tento pojem souvisí se snížením prahových hodnot aktivace sympatického limbického a nervového systému, přičemž limbický systém považujeme i v současnosti za jedno z hlavních center emočních dějů (Kulišťák, 2011, in Lovasová, 2017, s. 11).

Pokud je člověk ve stresu, tak zde nastupuje regulace emočních stavů limbickým systémem (např. strach, hněv, úzkost). Důležitost limbického centra při zpracování emocí nám může vysvětlit, proč vyšší aktivace a nižší prahové hodnoty v limbickém systému způsobují větší rozrušitelnost jedinců s vysokou hladinou neuroticismu při setkání se

slabšími stresory, přičemž jedinci s nízkou hladinou neuroticismu zůstávají delší dobu imunní a těmito stresory relativně nedotčeni (Lovasová, 2017, s. 12). V těchto počátečních studiích se používaly především elektrofyziologické metody, jako např. zjišťování přítomnosti kortizolu ve slinách či v moči a měření kožní vodivosti. Šlo spíše o celkové a nepřímé měření, přičemž dnes se používá spíše metoda neuroimagingu (neurozobrazování). Tato metoda ovšem nemění význam dříve provedených fyziologických výzkumů, jen je vhodně a přiměřeně doplňuje (Lovasová, 2017, s. 12).

Mnoho výzkumů se také zabývalo souvislostí neuroticismu a vzrušivosti CNS, kdy se jednalo o nepřímé měření pomocí elektroencefalografu. Výsledky těchto měření ovšem nebyly vždy prokazatelné. Například studie Claridge a Davis (2001, in Lovasová, 2017, s. 12) zjistila, že neuroticismus je spojený s nízkou i vysokou úrovní vzrušivosti centrální nervové soustavy, ovšem záleží na míře extravertze sledovaných osob. Celkově bylo nejvíce studií zaměřeno na účinek noradrenalinu a serotoninu. Zde ovšem také došlo k nejasným či obtížně interpretovatelným zjištěním. Celkově lze tedy říci, že i přes množství výzkumů je pouze velmi malé množství jasných důkazů, které by stvrdily existenci spojitosti neuroticismu a nespecifické vzrušivosti centrální nervové soustavy (Lovasová, 2017, s. 12 - 13).

Při hledání příčin neuroticismu je důležité se podívat i na autonomní nervový systém, a to z toho důvodu, že se jedná o významný systém regulace stresu. To, jak usměrňujeme autonomní nervový systém, je zkoumáno a posléze hodnoceno množstvím periferních fyziologických ukazatelů, mezi něž patří např. mrkací reakce, svalové napětí či elektrodermální aktivita. Nejvíce studií ovšem primárně zkoumá kardiovaskularitu, což je citlivost baroreflexu (změna intervalu mezi dvěma údery srdce, regulace krevního tlaku), srdeční frekvence a její variabilita (Lovasová, 2017, s. 13).

Chida a Hamer (2008, in Lovasová, 2017, s. 13), zpracovali výsledky studií souvislosti neuroticismu a autonomního nerovného systému za posledních 30 let. Z těchto výzkumů vyplynulo, že úroveň neuroticismu souvisí s reakcí snížení krevního tlaku, srdeční frekvence a souhrnně horší návratností kardiovaskulárních měření po tom, co subjekty čelily laboratornímu stresu. Také bylo zjištěno spojení mezi neuroticismem a sníženou parasympatickou reaktivitou. Studie Di Simplicia et al. (2012, in Lovasová, 2017, s. 13), nám toto zjištění potvrzuje. Dále je zde studie Norrise et al. (2007, in Lovasová, 2017, s. 14), která nám ukazuje, jak spolu souvisí neuroticismus a reaktivita kožní vodivosti, pokud jsou zde přítomny emocionálně evokující obrazy. Dle předpokladu zde bylo zjištěno, že jedinci s vyšší mírou neuroticismu mají zároveň také vyšší reaktivitu kožní vodivosti, a to

především na nepříjemné emocionální obrazy. U dospívajících byl také zaznamenán úlekový reflex spojený s mrknutím oka, a to v té situaci, když jedinci očekávali nepříjemný podnět v blízké budoucnosti. Tato studie byla potvrzena studií Wilsona et al. (2000, in Lovasová, 2017, s. 14), kdy se potvrdilo spojení mezi vysokým neuroticismem a poplachovou reakcí (Lovasová, 2017, s. 13 - 14).

Dále bylo studováno spojení neuroticismu a bazální hladiny činnosti autonomního nervového systému. Zde se týkalo především o výzkum spjitosti neuroticismu a variability srdeční frekvence, což některé výzkumy sice potvrzují, jiné ovšem zase vyvracejí (Lovasová, 2017, s. 14). Celkově lze tedy říci, že periferní měření autonomního nervového systému nám nepomůže s odhalením biologického základu neuroticismu, ovšem dozvídáme se, že variabilita srdeční frekvence je důležitá pro indikování mechanismů podílejících se na usměrňování emocí u vysoce neurotických jedinců (Lovasová, 2017, s. 14).

Dalším faktorem, který souvisí s výskytem neuroticismu, je HPA osa, jinak řečeno hypotalamo – pituitárně – adrenální osa. V odborné literatuře se s ní setkáme především při popisu vzniku stresu, proto se jí také říká stresová osa. Aktivace HPA osy probíhá tak, že se spustí reakce paraventriculárního jádra, které posléze vylučuje kortikoliberin. Celkově má HPA osa pomalejší nástup, ovšem její efekt je dlouhodobější. Její efekt na chování nalezneme převážně u přirozeně klidnějších lidí, kdy efekt HPA osy převládá. Dochází zde poté k reakci “ztuhni nebo se schovej“ (Maďa, Fontana, 2019).

Spuštění HPA osy se zjišťuje především měřením odezvy kortizolu a jeho hladiny a také následným zvýšením adrenokortikotropinu (Heim a Nemeroff, 2002, Holsboer, 2001, Kirschbaum a Hellhammer, 1989, in Lovasová, 2017, s. 14). Poté, co se hipokampus stimuluje kortizolem, což je jeden z hlavních hormonů nadledvin, tak dojde k potlačení reakcí na aktuální stresovou situaci (Shekhar et al., 2005, in Lovasová, 2017, s. 14). Na souvislost neuroticismu a HPA osy vzniklo mnoho výzkumů, ovšem celkově jsou výsledky neprůkazné, jelikož nám nedávají celkové potvrzení souvislosti – některé studie souvislost potvrdily, některé vyvrátily (Lovasová, 2017, s. 15 -16).

Díky technologickému rozmachu v posledních letech a nástupu nových zobrazovacích metod, např. funkční magnetické rezonance či pozitronové emisní tomografie, se začaly mnohem více a přesněji zkoumat neurologické základy psychických funkcí, neuroticismus nevyjímaje. Studie používající funkční magnetickou rezonanci, které se zabývaly vztahem neuroticismu, zpracováním emočních podnětů a kognitivních úkolů ve sféře emocionálního konfliktu potvrdily, že míra neuroticismu má souvislost se zvýšenou činností amygdaly a přední cingulární kůry (Chan et al., 2008, 2009; Haas et al., 2008, in

Lovasová, 2017, s. 16), ale zároveň také s činností hipokampu a mediální prefrontální kůry (Feinstein et al. 2006, Hooker et al., 2008, in Lovasová, 2017, s. 16). Zvýšenou reakci amygdaly nám dokazuje více výzkumů z této oblasti, například výzkum Brucka et al. (2011, in Lovasová, 2017, s. 16), kteří ve svém výzkumu použili hlasové úkoly s emocionálním podtextem, či výzkum Haase et al. (2007, in Lovasová, 2017, s. 16), kteří využili Stroopův test. Stroopův test nám ukazuje, jak je jednoduché rozptýlit člověka jeho vlastními návyky a automatickými reakcemi, když vykonává určitý úkol (Lovasová, 2017, s. 16). Jsou ovšem také výzkumy, které spojení neuroticismu a zvýšené činnosti amygdaly vyvracejí. Je možné, že tyto odlišné výsledky vznikly různorodostí v experimentálních plánech, či dokonce pouhou rozdílností toho, jak je neuroticismus konstruován (Lovasová, 2017, s. 16 - 17).

Studie Pearlmana et al. (2009, in Lovasová, 2017, s. 17), nám ukazuje, že neuroticismus je spojen i s vizuálním vnímáním, a to tak, že jeho skóre je pozitivně propojeno s časem, jenž daná osoba stráví díváním se na zónu očí, hlavně u osob pociťujících strach. Amygdala je propojena s dalšími oblastmi mozku, které se účastní na řízení chování, ale i na sebehodnocení, autoregulaci a kognitivní kontrole emocí (Depue, 2009, in Lovasová, 2017, s. 18).

1.5 PŮSOBENÍ NEUROTICISMU NA OSOBNOST ČLOVĚKA

1.5.1 NEUROTICISMUS A EMOCE

Neuroticismus ovlivňuje osobnost člověka v mnoha aspektech. Z hlediska emočního ladění mají jednotlivci se zvýšeným neuroticismem častěji pocit smutku, samoty, pochyb, cítí se zarmouceně, otupěle či vyčerpaně a výjimkou u nich nejsou ani nejasné obavy z budoucnosti. Celkově jsou tito jedinci ladění spíše negativně. Jejich emoce jsou velmi intenzivně prožívané, lehce vyvolatelné a jsou neúměrné síle stimulů. Je pro ně také typická zvýšená citlivost na různě silné negativní podněty, jsou lehce zranitelní. Dále je pro ně typická podrážděnost, úzkostnost, ani zlostné afekty nejsou výjimkou. Celkově zažívají neurotičtí jedinci větší četnost a intenzitu úzkostného očekávání a skleslosti při pasivním prožívání záporných dopadů psychického zatížení a deprese, a to přímo úměrně s hladinou neuroticismu. Je pro ně také typické, že své emoce nedokáží tolik kontrolovat, jako stabilní jedinci. Emoce ovšem raději potlačí, než aby se je snažili přehodnotit (Lovasová, 2017, s. 21 – 33; Vágnerová, 2010, s. 93, 106, 189, 191).

1.5.2 NEUROTICISMUS A KOGNITIVNÍ POZNÁVÁNÍ

Neuroticismus ovlivňuje také kognitivní poznávání. Dle Vágnerové (2010, s. 219, 238) má vliv především na pozornost a také na paměť. Jedinci se zvýšeným neuroticismem mají také problém při tom, když mají hned reagovat, či mají problém s vybavením si určitých informací. Jsou také uzpůsobeni k přednostnímu vnímání potenciálně ohrožujících podnětů, což vede k narušení jejich soustředěnosti na úkol, či k orientaci na tyto potenciálně ohrožující podněty na úkor jiných, významnějších podnětů. Více neurotičtí jedinci jsou také často velmi konzervativní a mají úzkostnou potřebu držet se předem daných pravidel. Většinou se drží takových pravidel, která bývají společností označena jako ta správná, takže často dodržují etická a morální pravidla. Tito lidé také upřednostňují, když mají jasně dáno, co mají dělat, což je způsobeno jejich nejistotou, která jim nedovolí jít vlastní cestou či vyjádřit svůj názor. Celkově jsou kognitivní funkce hodně ovlivněny negativními emocemi, z nichž poté také vycházejí. Mareš (2013, s. 78) tvrdí, že negativní emoce zhoršují umění zapamatovat si a následně vybavit si nové poznatky, a to proto, jelikož se mozek neustále vrací ke zdroji svých špatných myšlenek. Co se týče inteligence, tak mezi ní a neuroticismem je prokázán slabě negativní vztah, přičemž ten je ovšem s největší pravděpodobností způsoben tím, že se vysoce neurotičtí jedinci bojí zkoušet nové věci a získávat nové poznatky, takže jejich schopnosti nemohou být řádně rozvinuty (Vágnerová, 2010, s. 219, 238).

1.5.3 NEUROTICISMUS A REAGOVÁNÍ NA STRES

Co se týče souvislosti neuroticismu a reakcí na stres, můžeme zde najít určitou korelaci. Dle Lovasové (2017, s. 35 – 38) a Vágnerové (2010, s. 93, 360 – 363) mají více neurotičtí jedinci tendence mít na stres spíše emotivní odezvy, např. vztekem, úzkostí, nervozitou či podrážděností. U těchto jedinců také nalezneme menší odolnost vůči stresu, přičemž stres je u nich vyvolán i méně intenzivními stimuly. Díky sklonům neurotických jedinců k pesimismu dochází k tomu, že jsou jimi záporně a jako stresové hodnoceny různé situace, bez ohledu na to, zda takové opravdu jsou. Stresové odezvy také doznívají delší dobu, což způsobuje nemožnost rychlého ustálení organismu, snížení emoční pohody, zkreslení hodnocení vlastní situace i možností jednotlivce. Neuroticismus posiluje sklony k ruminaci, což je neustále se opakující přemítání nad tím, jak je možné, že se něco takového vůbec mohlo stát, přičemž jedinec není schopen dojít k nějakému, pro něj užitečnému, závěru. Celkově jsou lidé s vysokým neuroticismem vystaveni vyššímu množství

stresujících příhod, jelikož si je mnohokrát nevědomky sami vytvářejí. Také nastalé stresové situace neumí správně řešit, jelikož inklinují k užívání pasivních a bezvýsledných copingových strategií. Mají pocit, že není nikdo, kdo by jim mohl pomoci, na druhou stranu ovšem nemívají problém s vyhledáváním této pomoci. Díky svému pesimismu jsou ale často odmítáni, jelikož z nich mají ostatní lidé pocit, že řešení své situace opravdu nehledají, ale že se ve svých problémech spíše vyžívají. Jejich nejčastější copingovou strategií je pouze zmírnění jejich strachu a nervozity tím, že se snaží od daného problému uniknout místo toho, aby řešili jeho podstatu. Zvýšeně neurotičtí jedinci mají také velmi malou škálu reakcí na různé stresové podněty, což je dáno jejich nedostatečnou flexibilitou. Tito jedinci ovšem nemusí dosahovat celkově horších výsledků než emočně stabilní lidé, jelikož jejich častou copingovou strategií je problému předcházet – věnují mu větší úsilí, čímž si zredukuje strach z možného neúspěchu. Neuroticismus je také velmi důležitým mechanismem pro rozvoj posttraumatické stresové poruchy po zažití traumatické příhody. Lidé se zvýšeným neuroticismem jsou hůře přizpůsobitelní a neumí se tolik ovládat, což společně s jejich pesimismem vede k častějšímu vytváření stresových situací. Nejvíce náchylní na zvýšenou senzitivitu ke stresu prokazují vysoce neurotičtí, introvertní jedinci s nízkou úrovní svědomitosti (Lovasová, 2017, s. 35 – 38; Vágnerová, 2010, s. 93, 360 – 363).

1.5.4 NEUROTICISMUS A KVALITA ŽIVOTA

Pokud jde o kvalitu života, bylo dle Lovasové (2017, s. 39 – 55) prokázáno, že čím vyšší neuroticismus nalezneme u daného jedince, tím se spíše snižuje jeho subjektivní spokojenost. Je to z části způsobeno tím, že více neurotičtí jedinci jsou více pesimističtí, přiklánějí se spíše k vzpomínkám z minulosti a to zejména k těm negativním, které dokonce před pozitivními upřednostňují. Nepřímo to souvisí s tím, že jedinci s vyšší hladinou neuroticismu mají negativní odezvu na své chování. Také jejich způsob zpracovávání informací se liší. Jsou totiž mnohem více zaměřeni na negativní informace, jež si také lépe pamatují a více je prožívají. Podle Vágnerové (2010, s. 93, 189 – 190) je vysoký neuroticismus také předpokladem k nespokojenosti s obsahem a cíli osobního života jedinců. Tito jedinci mívají pocity nenaplněného bytí a celkově se hůře vyrovnávají s nároky života, přičemž vysoký neuroticismus jim brání v nalezení jeho smyslu. Vzhledem k ulpívání na již prožitých traumatických zkušenostech nejsou schopni určité citové přístupnosti a uvolněnosti, která by jim pomohla umět se zaměřit na jiné hodnoty, než jsou oni sami, například na již zmiňovaný osobní smysl. Nalezneme u nich také tendence

k pocitům méněcennosti a nízkému sebevědomí. Osoby s vyšší hladinou neuroticismu mají také problém s rozhodováním a často nevidí možnost volby. K tomu, abychom se mohli svobodně rozhodovat, je ovšem lepší průměrná hladina neuroticismu, jelikož příliš nízká hladina značí možnost vyhýbaní se slibům, kritiku druhých a určitou panovačnost takového jedince. Souvislost s vyšší neuroticismu byla nalezena i ohledně přijetí zodpovědnosti za svoji existenci. Lidé s vysokým neuroticismem považují život spíše za neovlivnitelný a i díky tomu si život celkově méně plánují. Jejich postoj k životu je spíše pasivnějšího rázu a díky nižšímu sebevědomí mají také často pocit, že není důvod se snažit o změnu (Lovasová, 2017, s. 39 – 55; Vágnerová, 2010, s. 93, 189 – 190).

1.5.5 NEUROTICISMUS A SEBEPOJETÍ

Neuroticismus také výrazně ovlivňuje sebepojetí jedince. Patří mezi 3 základní osobnostní vlastnosti, které na něj mají vliv. Mimo neuroticismu zde nalezneme také svědomitost a extraverci (Robins et al., 2001; Watson et al., 2002; Leary a Mac Donald, 2005; in Vágnerová, 2010, s. 330). Vysoký neuroticismus působí na osobní sebepojetí spíše negativně. Lidé se zvýšeným neuroticismem mají pocit, že jejich vlastnosti jsou spíše negativní. To, jak se hodnotí, také není stabilní a jednoznačné, jelikož o sobě neustále pochybují a nejsou si sami sebou jistí. Typická je zde velmi nízká sebedůvěra, přičemž tyto lidé jsou přesvědčeni o své nezdatnosti, což vychází z typických sklonů k depresivnímu naladění a ke zvýšené zranitelnosti (Vágnerová, 2010, s. 330 – 331).

1.5.6 NEUROTICISMUS A JEHO SOUVISLOST SE ŽIVOTNÍM STYLEM JEDINCE

Co se týče korelace neuroticismu a životního stylu, dají se zde nalézt určité souvislosti. Vyšší neuroticismus byl prokázán u lidí, kteří jsou spíše “noční sovy” – to znamená, že jsou schopni být vzhůru dlouho do noci, ale ráno si radši přispí. Neuroticismus a jeho míra také ovlivňují spánek. Pokud u jedince nalezneme vyšší neuroticismus, je zde vyšší míra pravděpodobnosti zvýšených četností nočních můr a děsů. Také je zde celkově horší kvalita spánku, a to díky inklinaci zvýšeně neurotických lidí ke špatné spánkové hygieně. Vysoce neurotičtí jedinci jsou také často nespokojeni s osobními zájmy a koníčky, přičemž jim celkově věnují méně času (Lovasová, 2017, s. 57 – 68).

1.5.7 NEUROTICISMUS A JEHO PŮSOBENÍ NA LIDSKÉ ZDRAVÍ

Podle Lovasové (2017, s. 69 – 82) byla u lidí se zvýšeným neuroticismem také pozorována větší náchylnost k nemocím. Vliv neuroticismu zde působí přímo i nepřímo. Přímo ho můžeme u jedinců nalézt v podobě jednotlivých somatických příznaků, mezi které patří např. točení hlavy, vysoký krevní tlak či závratě. Zatím zde ovšem nebyl prokázán lineární vztah mezi neuroticismem a jednotlivými typy onemocnění. Jediný obor, kde jsme zatím schopni odhadnout určité souvislosti, je oblast kardiovaskulárních chorob. Nepřímé působení neuroticismu na zdraví jedince se odráží v jeho celkovém chování a postojích, které mají na jeho zdravotní stav vliv. Čím vyšší neuroticismus se u dotyčného vyskytuje, tím méně je jedinec spokojený se svým aktuálním zdravotním stavem a celkově jej subjektivně vidí jako horší. Pokud má člověk zvýšený neuroticismus, je zde také větší sklon k chování ohrožujícímu zdraví a menšímu zájmu o zdravý životní styl. Celkově jsou tyto lidé také méně fyzicky aktivní a mají sklony k pravidelné konzumaci sladkého. U žen můžeme nalézt korelaci mezi mírou neuroticismu a BMI, kdy ženy s výrazně vyšším neuroticismem používají jako odezvu na emocionální podněty kompulzivní přejídání. Pokud u jedince se zvýšeným neuroticismem propukne nemoc, může mít problém s dodržováním léčby a také se může nadměrně stresovat monitorováním svého zdravotního stavu. Pokud budeme brát neuroticismus jako zvýšenou tendenci k neuróze, tak zde můžeme nalézt silně pozitivní tendenci k závislostem, přičemž sám zvýšený neuroticismus může být považován i samotným jedincem za defekt psychického zdraví (Lovasová, 2017, s. 69 – 82).

1.5.8 NEUROTICISMUS A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

Neuroticismus má také velký význam na sociální vztahy. Čím více neurotičtí jedinci jsou, tím více jsou i nespokojení v sociálních vztazích. Podle Lovasové (2017, s. 83 – 106) nalezneme u podprůměrně neurotických jedinců sklony k sociální dominanci, kdežto jedinci se zvýšeným neuroticismem mají naopak sklony k submisivnímu chování ve společnosti. Zároveň nalezneme u zvýšeně neurotických jedinců inklinaci k nadměrnému užívání interpersonálních projevů, které ovšem ve všech sociálních situacích působí rušivě. Celkově mají jedinci se zvýšeným neuroticismem často obavy z kontaktu s ostatními lidmi, díky čemuž dochází k jeho snížené potřebě. Co se týká strategií, které jedincům pomáhají s redukcí úzkosti, zvýšeně neurotické osoby obvykle používají tři typy interpersonálních strategií, které preferují nad ostatními. Prvním způsobem je prezentace sebe jakožto plachých, slabých, skromných a neškodných osob. Druhým způsobem je vyjadřování obdivu

a konformity vůči ostatním a třetím způsobem je snaha vytvořit psychologickou vzdálenost mezi sebou a ostatními. To, jaká je úroveň naměřeného neuroticismu, také výrazně ovlivňuje jedincovo sebepojetí, což se velmi odráží v mezilidských vztazích. Vágnerová (2010, s. 106, 257) tvrdí, že více neurotičtí jedinci mají tendenci šířit do svého sociálního okolí signály pesimismu, nespokojenosti či otrávenosti. Toto způsobuje, že styk s takovou osobou nám může být nepříjemný, či dokonce vyvolávat pocity viny a agresivní reakce. Neuroticismus zde tedy působí jakožto vysoce konfliktogenní prvek. Zvýšeně neurotičtí lidé mají také častější tendence k obavám z nepřijetí, mohou se cítit vinni, zažívat stud či rozpaky v situacích, kdy je potřeba interakce s ostatními lidmi. Pokud je ovšem hladina neuroticismu nízká, tak se dotyčný neustále vyjadřuje optimismem a spokojeností, což se také může považovat za konfliktogenní prvek. Vysoká neurotičnost je také spojena s vyšší podezřívavostí a s potřebou jedince viditelně ukazovat projevy nízkého sebevědomí. Více neurotičtí jedinci mají také problém s rozhodností. Na jednu stranu mohou být tyto osoby velice nejisté a úzkostlivé, pokud mají udělat nějaké rozhodnutí, na druhou stranu mohou být zbytečně zbrklí a rozhodovat se impulsivně, přičemž svým rozhodováním mohou zasáhnout i do procesu rozhodování druhých. Celkově mají zvýšeně neurotičtí jedinci spíše sklony k osamělosti a jejich vztahy s druhými lidmi se vyznačují nedůvěřováním a nejistotou k ostatním jedincům, což je způsobeno jak tendencí k zápornému emočnímu prožívání, tak i nepřiměřenými reakcemi na podněty a celkovou sociální neobratností. Díky časté náladovosti a lehčí zranitelnosti bývají zvýšeně neurotičtí jedinci často výrazně napjatí a úzkostní, někdy se dokonce může projevit až nepřátelství, a to nejen k druhým, ale i k sobě (Lovasová, 2017, s. 83 – 106; Vágnerová, 2010, s. 106, 257).

1.5.9 NEUROTICISMUS A PARTNERSTVÍ

Neuroticismus ovlivňuje také rodinný a partnerský život. Celkově jsou více neurotičtí jedinci méně spokojeni se vztahy v rodině i s partnerem a také vnímají nižší úroveň rodinného well-being. Jedinci s vyšším neuroticismem jsou celkově méně spokojeni s tím, jakého si vybrali partnera, a to i přes to, že jejich partneři jsou většinou psychicky vyrovnané, stabilní a klidné osoby. Také je u nich větší pravděpodobnost dřívějších sňatků, které ale dle statistik také dříve končí. Pokud je jedná o brzký rozvod, je to více ovlivněno neuroticismem žen, pokud o rozchod pozdější, je to spíše ovlivněno vyšším neuroticismem mužů. Co se týče vztahu k partnerovi, je zde častá inklinace zvýšeně neurotických jedinců k vysoké citové závislosti. Díky tomu mají tyto jedinci častěji pocit, že jednání jejich partnerů

je negativní. To může na jejich partnera působit jakožto nepřiměřené reagování a tím je ovlivněna celková spokojenost ve vztahu s takovým partnerem. Jedinci s vyšším neuroticismem také mají celkově méně dětí a rodičovství jako takové odkládají, jelikož vnímají spíše jeho negativa než pozitiva. Tím se může ovlivnit i jejich vztah k dítěti v budoucnu. Pro jedince s vysokým neuroticismem je také těžší řešení konfliktu práce – rodina. Nejtěžší se zde jeví pro vysoce neurotické mladé otce, kteří tento konflikt prožívají velmi silně (Lovasová, 2017, s. 107 – 117).

1.5.10 NEUROTICISMUS A PRACOVNÍ NASAZENÍ

Působení neuroticismu je také velmi výrazné v pracovní sféře. Zvýšeně neurotičtí jedinci nejsou v práci tolik spokojeni, mají pocit, že jim jen přináší potíže a že je stresující. Je pro ně také těžké si vůbec profesi vybrat, a to díky jejich problémům s rozhodováním. Více neurotičtí extraverti také častěji ze svých zaměstnání odcházejí. Co se týče podnikání, je typické spíše pro lidi s nižším neuroticismem, stejně jako dosahování průměrných a nadprůměrných příjmů. Účinek neuroticismu na pracovní výkon je význačný. Na jednu stranu jsou více neurotičtí jedinci více prokrastinující a s menšími výkonovými cíli, na druhou stranu mají větší sklony k perfekcionalismu a ke kompulzivnímu postoji k práci. Co se ovšem týče počtu hodin v práci, více hodin v práci spíše tráví lidi s podprůměrným neuroticismem. Efektivita více neurotických jedinců není tak vysoká, jako u jedinců stabilních, což je způsobeno nadměrným soustředěným zvýšeně neurotických jedinců na možné problémy. Celkově jsou extrovertní lidé se zvýšeným neuroticismem více ohroženi syndromem vyhoření (Lovasová, 2017, s. 119 – 131; Vágnerová, 2010, s. 219).

1.6 NEUROTICKÉ PORUCHY

Dříve byly neurotické poruchy nazývány neurózami, toto označení ovšem již dle MKN – 10 neplatí a název “neuróza“ vystřídal název “neurotické poruchy“. V odborné literatuře nalezneme mnoho různých definicí, ovšem celkově se autoři shodují ve čtyřech základních znacích. Prvním je, že se jedná o poruchu funkční, při které nedochází k žádným změnám v anatomii mozkové tkáně. Dalším znakem je, že se jedná o poruchy zvrátitelné, což znamená, že nejsou odolné vůči včasné a správně zaměřené terapii. Třetím znakem je porucha přizpůsobení se jednotlivce k vnějšímu prostředí. Posledním, čtvrtým znakem je to, že neurotické poruchy mají mnoho různých fyzických i psychických příznaků, které jednotlivce pociťuje jako nepříjemné (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 123 – 124). Tyto znaky

nám potvrzuje i Hartl a Hartlová (2010, s. 346), podle nichž za neurotickou poruchu považujeme takovou, která je funkční, zvrátitelná, bez organického nálezu a také s tím, že jedinci zůstane zachovaný náhled na jeho onemocnění.

1.6.1 ETIOLOGIE NEUROTICKÝCH PORUCH

Názory na vývoj neurotických poruch se měnily v průběhu času a ani dnes v nich nenalezneme názorovou jednotu. Existují dva základní směry těchto názorů, přičemž oba tyto směry jsou extrémní. Prvním směrem je směr organopathologický, který tvrdí, že neurotické poruchy vznikají organickým postižením nervové soustavy. V druhém směru se úplně popírá možný vliv vrozených činitelů. Mnoho autorů (Knobloch, 1956; Dobiáš, 1974; in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 126) se ovšem přiklání spíše k tomu, že neurotické poruchy vznikají interakcí genů a prostředí. Aby člověk onemocněl neurotickou poruchou, musí k ní mít určité predispozice. Ty ovšem mohou být jak vrozené, tak získané. Dalším zdrojem neurotických poruch mohou být neurozogenní činitelé, což jsou různé podněty a jejich změny v okolí, které na nás působí. Můžou to být např. příliš silné podněty, slabé, ovšem dlouhodobé podněty, větší počet škodlivých podnětů či naprostý nedostatek podnětů. V nejnovějších teoriích se připisuje ústřední význam emocím (Matoušek, 1986; Cungi, 2001; in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 128). Míček (1984; in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 128) vyjmenovává tři hlavní typy problémů, které spojují neurotické poruchy s emocemi. Prvním problémem je vysoké emoční napětí, díky němuž se jedinec neumí pořádně odreagovat, což vede k vyššímu výdaji energie a následně zvýšené unavitelnosti a dráždivosti. Dalším problémem je snížená emoční energie, což nám ukazuje na citovou vyprahlost a netečnost a posledním, třetím problémem je záporná kvalita emocí, kdy jedinci, kteří trpí neurotickými poruchami, vnímají spíše ty záporné emoce než kladné a více je prožívají (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 124 – 128).

1.6.2 KLASIFIKACE NEUROTICKÝCH PORUCH

Dle současné klasifikace máme pět hlavních druhů. Co se týče jejich klinického obrazu, neurotické poruchy mají příznaky specifické i nespecifické, přičemž některé z nich jsou charakteristické pro více forem a některé jen pro určité specifické formy. Nejčastějšími příznaky jsou dle Matouška (1986, in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 130) tiky, bolest hlavy bez zjevného fyziologického důvodu, úzkosti, fobie, deprese, poruchy životosprávy, nesoustředěnost, ale i například řečové poruchy či enuresis nocturna u dětí. Častým

symptomem jsou také určité sebepoškozovací návyky (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 129 – 130).

Fobicko – úzkostné poruchy

Úzkost je patologická, až když je nepřiměřená. Pro ni je dle Zvolského (1997; in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 130) typická neadekvátnost vzhledem k stimulu, nepoměrně vysoká intenzita, výskyt v neadekvátních situacích, které jsou pro většinu lidí zvládnutelné bez větších problémů, dále je nadměrná úzkost spjata s maladaptivním chováním a taktéž s trváním následujícím i po odstranění vyvolávajícího stimulu.

Další součástí fobicko – úzkostných poruch je fobie. Fobie je obava, kterou si neumíme odůvodnit, ovšem má svůj předmět. Jedinci trpící fobiemi si uvědomují nesmyslnost svých obav, ovšem neumějí se jim bránit. Mezi fobie může patřit cokoliv, například i strach z knoflíčků, dírek atd. (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 130).

Jiné úzkostné poruchy

Epizodická panická úzkost

Pro epizodickou panickou úzkost jsou typické náhlé, nepředvídatelné, opakující se ataky velmi silné úzkosti, které nejsou spojeny s žádnou konkrétní situací. Je pro ně typické, že záchvat začíná velmi náhle, jedince bolí na hrudi, zažívá pocity dušnosti, závratě a má pocit, že umře, přičemž je typický strach ze ztráty sebekontroly či ze smrti. Ataky obvykle nebývají moc dlouhé, probíhají v řádu několika minut, ovšem jedinec je často v permanentním strachu, kdy přijde další ataka (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 131).

Generalizovaná úzkostná porucha

Za základní vlastnost zde považujeme generalizovanou, trvalou úzkost, která se nepojí s žádnou konkrétní situací ani podnětem. Charakteristické pro tuto poruchu jsou poruchy spánku, únava, pocení, sucho v ústech, neschopnost udržet pozornost, nerealistické obavy, závratě, pocity nevolnosti, neschopnost uvolnění, pochybování o svých rozhodnutích, napětí svalů či motorický neklid (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 132).

Smíšená úzkostně depresivní porucha

Tato porucha se nazývá smíšená proto, že zde nalezneme příznaky úzkosti i deprese, ovšem ani jeden z těchto symptomů nepřevažuje (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 132).

Dystýmie

Dystýmii se jinak říká neurotická deprese. Jedná se o poruchu hraniční, která ovšem spadá pod afektivní poruchy. Projevuje se depresivní náladou, poruchami pozornosti, spánku, pomalejším myšlením a dalšími. Jejím nejtýpčtějším příznakem je velký smutek. K dystýmii dochází především na základě psychosociálních vlivů. Celkově se s ní dá velmi dobře pracovat, typické je pro ni to, že se pacient cítí nejhůře večer (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 133).

Obsedantně – kompulzivní porucha

Tato porucha patří mezi jedny z nejhůře léčitelných poruch. Vyskytují se zde obsese a kompulze. Obsese jsou myšlenky či představy vtírající se do mysli jedince. Jedinec ví, že jsou nesmyslné a komplikují mu život, ovšem nedokáže s nimi bojovat, ani s úzkostí, kterou vyvolávají (Zvolský, 1997, s. 110). Nejčastějšími obsesemi dle Höschla (2004, s. 509) jsou religioznní, agresivní, sexuální obsese, somatické, katastrofy, kontaminace, symetrie, řešení otázky dobra a zla a povrchní filozofování. Kompulze je nutkavé chování, které vypadá účelově, ovšem není. Buď se jedná o chování stereotypní, či jsou tomuto chování přiřknuta určitá pravidla (například jedinec smí chodit pouze po černých dlažebních kostkách) (Zvolský, 1997, s. 110). Nejčastějšími kompulzemi dle Höschla (2004, s. 509) jsou opakování činností, dotýkání, čištění, počítání, kontrolování, organizování, hromadění či mluvení. Pověštinou se nutkavé myšlenky a chování spojují s tendencí zamezení potencionálně nebezpečné situace, či mají podobu rituálních aktů. Bylo zjištěno, že jedním z možných zdrojů obsedantně kompulzivní poruchy by mohl být perfekcionismus, neboli tendence snažit se vždy podat dokonalý výkon bez chyb. Hamachek (1978; in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 134) tvrdí, že jsou dva druhy perfekcionismu, přičemž rozdíl můžeme nalézt v sebevědomí zkoumaného jedince. Nepatologický perfekcionista se zaměřuje na výkon a jeho uspokojení vychází z výkonu, kdežto neurotický perfekcionista prožívá pouze silný strach ze selhání (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 133 – 134).

Disociační poruchy

Těmto poruchám se také říká konverzní poruchy a v minulosti jsme je mohli dohledat pod názvem hysterická neuróza. Nejzákladnějším znakem těchto poruch je disociace, neboli vytěsnění. Na disociaci se váže amnézie. V praxi to probíhá tak, že jedinec dočasně vytěsní například traumatický zážitek, aby se s ním v sobě mohl vyrovnat. Vedle disociace dochází také ke konverzi, což znamená, že se nám nepříjemné pocity, myšlenky a přání přesunou do

tělesné roviny, kde se většinou projevují omezením senzorických či motorických funkcí. (Zvolský, 1997, in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 135) Disociací či konverzí dochází k určitému zisku ze strany pacienta, a to k primárnímu či k sekundárnímu. Primárním ziskem se myslí to, že pacient je osvobodí od určitého vnitřního problému či frustrace tím, že vznikne příznak, který původní problém nahradí. Například když v sobě neustále potlačují fyzickou agresi, může to dojít až k tomu, že mi ochrne paže. Sekundární zisk je manipulování svého okolí prostřednictvím chorobných symptomů jedince. To, že jedinec manipuluje se svým okolím, si většinou vůbec neuvědomuje, stejně si tak většinou neuvědomuje prvotní psychický konflikt, ze kterého to všechno vychází (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 134 – 135).

Nejčastější disociační poruchy

Nejčastější disociační poruchou je disociativní amnézie, což je nenadálá ztráta paměti jakožto důsledek psychického stresu při velmi výrazně silných zátěžových situacích. Další častou poruchou je disociativní fuga, která se projevuje útekem z domova či ze školy, na které si jedinec později nepamatuje. Při disociativní fuzi je normální, že chování jedince vypadá jako účelné, ale není tomu tak.

Jako další zmíníme disociativní poruchy motoriky a citlivosti, které se často projevují jako obrna, slepota, necitlivost na podněty a mnoho dalších. Může docházet také k disociálním záchvatům, které se velmi podobají epileptickému záchvatu, ovšem dochází k němu zpravidla pouze v přítomnosti dalších lidí a jedinec v tomto záchvatu neudělá nic, čím by ohrozil obrázek o sobě – nepomočí se, neokouše se ani se nijak nezraní. Pokud jedinec při tomto typu záchvatu nemá diváky, záchvat velmi rychle odezní (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 135).

Somatomorfnní poruchy

Somatomorfnní poruchy jsou takové poruchy, při kterých jedince trápí somatické či vegetativní poruchy, ovšem bez organického nálezu. Nejčastěji zde dochází k neuróze srdeční, žaludeční, dále k psychogennímu kašli a psychogenní zácpě nebo průjmu. U somatomorfnních poruch je běžné, že jedinci jimi trpící se často a opakovaně vyskytují u lékaře a žádají po něm léčbu. Ta ovšem bývá zpravidla neúčinná a poté dochází k nedůvěře ze strany klienta a k návštěvám jiných lékařů (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 135 – 136).

1.6.3 NEUROTISMUS A NEUROTICKÉ PORUCHY

Vztah neuroticismu a neurotických poruch není jednotně vymezován. Eysenck (1967; in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 128) pojmenovává neuroticismus jakožto „*obecnou tendenci k neuróze*“, zatímco neurózou je pro něj „*funkční porucha nervové soustavy*“. Podobný názor na rozdílnost těchto pojmů sdílí i Cattell (1965; in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 128 – 129), u kterého je také neuroticismus považován za dimenzi ve formě stupnice, na které má každý jedinec určité místo (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 128 – 129).

Rozdíl v pojmech vidí i Vágnerová (2010, s. 105), podle které je neuroticismus tendence k bázi, strachu, zlobě, hostilitě a celkovému depresivnímu ladění jedince. Také Smékal (2009, s. 197) či Blatný (2010, s. 32) vidí v těchto pojmech velký rozdíl. Naopak, například pro Engelsmanna (1969, in Miňhová, Lovasová, 2018, s. 128) není v pojmech neuróza a neuroticismus žádný velký rozdíl. Velmi obtížné může být určení rozdílu mezi neuroticismem a neurotickou poruchou u dětí. Je to způsobeno tím, že děti nevykazují klasické či úplné příznaky jako dospělí (Miňhová, Lovasová, 2018, s. 128 – 129).

1.7 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI

Dospělost bývá členěna různě jednotlivými autory, přičemž většinou bývá rozdíl především ve věkových hranicích. Mladá dospělost se jinak dá nazývat také časnou dospělostí, či mečítmou. Dle Langmaiera a Krejčířové (2006, s. 167) se časnou dospělostí míní období cca od 20 do 25 – 30 let, což je období přechodu mezi adolescencí a plnou dospělostí. Dospělost zde definujeme podle tří základních kritérií. Prvním je věk, druhým dosažení určitých vývojových úkolů, a třetím je dosažení určitého stupně osobní zralosti (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 167; Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, s. 58).

Co se týče jiných dělení, např. Švancara (Kuric et al., 1986, in Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 167) vnímá mladou dospělost od 20 až do 30 – 32 let. Obecně se mladá dospělost většinou definuje od 20 do 30 let, přičemž vnímání dospělosti podle věku je jen jednou z forem jejího vnímání. Existuje např. model „načasování životních událostí“ (Neugartnerová, 1968, in Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 169), který se domnívá, že vývoj v dospělosti je závislý především na životních okolnostech, jelikož biologické změny již nejsou tolik velké a nemají takový význam, jako v dětství (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 167 – 168).

Jelikož jsou mezi jedinci velké vývojové rozdíly, nelze dospělost vymezit pouze počtem let. Změna na dospělého totiž není možná ze dne na den. Někteří autoři toto období

označují jako období “vynořující se“ dospělosti (“emergent adulthood“, Arnett, 2000, in Krejčířová, Langmeier, 2006, s. 170), kdy jedinec již není adolescentem, na druhou stranu se nedá říci, že je plně zralý. Je v procesu přejímání nových znalostí a dovedností. Jedinec ovšem ještě nedospěl k získání dlouhodobé odpovědnosti typické pro dospělost. Dospělost jako taková znamená, že je jedinec plně fyzicky, psychicky a sociálně zralý. Jedinec je plně schopný ztotožnit se se svojí rolí dospělého, budovat svoji nezávislost, aktivně hledat životní cíle a poté je být schopen i zrealizovat. Dle Příhody (1970, in Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, s. 58) má dospělost tři charakteristické znaky, jimiž jsou docílení konečné velikosti, dosažení plné síly pro vykonávání životních funkcí a také nezávislé vykonávání základních životních funkcí včetně reprodukce. Podle Říčana (1989, in Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, s. 58) se dospělost určuje také podle činností, které je jedinec schopen vykonávat. Mezi ty nejdůležitější patří být existenčně soběstačný, vykonávat produktivní pracovní činnost, schopnost kooperace, dovednost podvolit se vedení, ekonomická autonomie, zralost bez sklonů k impulsivnímu jednání, uskutečnitelnost plánů jedince a schopnost bydlet samostatně. Celkově dochází v dospělosti k dosažení životního vrcholu. Jedinec se nachází na vrcholu své fyzické i psychické výkonnosti. V mladé dospělosti by měl jedinec upevnit svoji identitu dospělého, ztotožnit se s ní, být orientován spíše na výkon a ujasnit si své osobní cíle. Také by měl být již nezávislý na rodičích, sám si hledat partnera a zakládat rodinu. Jedinec si již volí povolání a postupně v něm získává svůj díl odpovědnosti. V dalších fázích dospělosti přicházejí další, jiné vývojové úkoly. Dospělost jako taková ovšem přestává být jednotná a tolerují se i různé odchylky – již nejsou jednotné názory na to, kdy má již bydlet člověk sám, vstoupit do manželství, začít pracovat či plodit děti (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 168 – 170; Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, s. 58).

1.7.1 FYZICKÝ VÝVOJ

Okolo 20 let dochází k ustálení fyzického růstu. Výška jedince se již moc nemění a dochází ke zvýšení váhy kostí a svalů. Ve 25 letech je člověk na vrcholu co se týče svalové síly, ovšem i zralosti mozku. I nadále v dospělosti dochází k přírůstku mozkové tkáně, obzvláště k růstu dendritů. Fungování štítné žlázy se ustaluje, přičemž posléze se zpomalí. Hormonální fungování kůry nadledvinek kulminuje do 25 let, poté se snižuje. Hypofýza výrazně narůstá. Díky vzestupu činnosti pohlavních žláz mezi 20. – 29. rokem dochází ke zvýšení pohlavní aktivity mladých dospělých. Velkou roli zde hraje také autosexuality, jež u mužů časem klesá a u žen naopak roste. U smyslových orgánů se již projevují známky

stárnutí. Zhoršuje se přizpůsobivost oka na slabé osvětlení, tmu a také vidění na blízko, což je zapříčiněno zhoršující se pružností čočky. Zhoršení můžeme vidět i u sluchu, kde se ukazuje především ve slábnoucí schopnosti slyšet vysoké tóny. Vzhledem k ubývání hmatových tělísek dochází ke snížení kvality hmatu, snižuje se i kvalita čichového cití. Toto celkové smyslové zhoršení se ovšem ukazuje až po cca 25. roce věku. Co se týče inteligence, tak ta se již nezvyšuje, i když např. Wechsler tvrdí, že nejlepší výsledky mají jedinci v testech inteligence ve věku 22,5 roku. Věk od 18-ti do 25-ti je velmi citlivým obdobím na intelektuální vyhraňování. Činnost poznávacích procesů mozku se zlepšuje, je zde lepší schopnost analýzy, diferenciací, lepší orientace v čase a prostoru, zlepšuje se koncentrace pozornosti. Intelektuální operace, např. paměť, fantazie či učení se zrychlují (Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, s. 59 – 60).

1.7.2 PSYCHICKÝ VÝVOJ

U člověka v časně dospělosti se zřetelně projevuje tvořivost, která poukazuje na určitou ohebnost, přizpůsobivost psychiky, citlivost jedince k problémům, originalitu, rozvinutou fantazii či používání divergentního myšlení. Celkově nelze tvořivost brát jako záležitost, která se týká pouze inteligence, jelikož vyžaduje určitou snahu a propojení fungování celé osobnosti. Významnému projevování tvořivosti určité napomáhá i schopnost učit se, která se v mladé dospělosti ocitá na vrcholu. V tom, kdy přesně je tato schopnost nejefektivnější, se ovšem názory odborníků liší. W. James například tvrdí, že největší efektivita učení přichází s 25. rokem, kdežto např. E. L. Thorndike tvrdí, že tento vrchol přichází již o 3 roky dříve. Zvýšení efektivity učení je způsobeno tím, že mladý jedinec si více než kdy dříve zakládá na logických souvislostech a struktuře učiva, zároveň má vzhledem k dobrovolnosti učení v tomto věku větší motivaci a již dospěl k tomu, které strategie učení mu vyhovují. Okolo 20 let již také dochází k názorové konsolidaci, což znamená, že člověk si vytváří vlastní názory na fungování světa. Již se nepotřebuje opírat o názory druhých, což mu umožňuje vyspělé myšlení. Co se týče emocí, je zde změna oproti adolescentní introverzi na celkovou extroverzi a realismus. Pro mladé lidi je většinou jednoduché navázat sociální vztahy. Mnohá přátelství, která se navážou v tomto období, již zůstanou trvalá. Jedinec se také již začíná věnovat plnění svého vybraného životního programu a začíná plnit své životní hodnoty. Není již takovým snílkem, v jeho chování můžeme nalézt spíše strízlivost a pragmatičnost. Mladý dospělý už si je jistý svou identitou a díky tomu dokáže hodnotit sám sebe relativně stabilně a také realisticky pozitivně. Je pro

něj typické svobodné, nezávislé rozhodování, jelikož se již oprostil od závislosti na rodičích a zároveň je pro něj ještě daleko k definitivním volbám, u nichž již nebude čas na nápravu. Někteří autoři považují tuto životní etapu za fázi hledání problémů. Tento netradiční název má proto, jelikož mladí dospělí pouze neplní zadané úkoly, ale také si sami vyhledávají nová témata a vytvářejí nové požadavky. Podle Labouvie –Viefa (1992, in Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 174) existuje tzv. postformální myšlení, které navazuje na Piagetovu fázi formálních operací. Postformální myšlení spočívá v umění vyvozovat závěry jak z formálně logických úsudků, tak z emočních zážitků a také z jejich vzájemných kombinací (Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, s. 59 – 60; Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 174, 177).

1.7.3 SOCIÁLNÍ VÝVOJ

Pro časnou dospělost je typický počátek vykonávání trvalé pracovní činnosti. Pro mladé lidi je typické, že v těchto počátcích zaměstnaní spíše změní, jsou s ním celkově méně spokojeni a práce jako taková je tolik nezaujme. To, co je pro ně nejdůležitější, je to, nakolik je samotná práce zajímavá. Velký osobní význam má pro mladé jedince také trávení volného času. Volný čas může být tráven buď aktivně nebo pasivně, můžeme střídát mnoho různých aktivit, či se úzce specializovat pouze na jednu. Dnešní výběr aktivit, kterými můžeme trávit volný čas, je opravdu rozmanitý. Volba těchto aktivit ovšem více záleží na osobnosti jedince než na věku. Mladí lidé více upřednostňují aktivní zábavu, přičemž spíše zkoušejí nové věci, než starší jedinci. Další věcí, která nám přichází s dospělostí do života, je manželství. Manželství je charakteristické spíše pro pozdější období mladé dospělosti, jelikož pro počátek mladé dospělosti je typické spíše střídání partnerů. Polygamní jedinci jsou častěji nezralí, citově labilní a často hledají sexuální partnery pouze jako objekt jejich sexuálního uspokojení. Stádium polygamie je ovšem většinou dříve nebo později vystřídáno stádiem monogamie, jenž je principem manželství. Manželství nám uspokojuje dvě důležité potřeby – potřebu intimního, citově naplněného soužití a touhu mít děti. Pro správné fungování je velmi důležité dosažení osobní zralosti, není to ovšem jediným kritériem. Je také velmi důležitá vzájemná shoda mezi partnery, ani ta ovšem nemusí zaručit stabilní manželství až do smrti. V časné dospělosti je problém, že jedinci často podléhají iluzi “romantického manželství”. Myslí si, že po svatbě bude život nikdy nekončící romancí a že na vztahu už se nemusí tolik pracovat, jelikož tím nejvyšším, čeho mohli dosáhnout, je svatba. Tato iluze ovšem často vede k rozčarování, nejhůře k rozpadu takovýchto manželství. Nejlepší přístup k manželství je respektovat změny a vývoj, které časem přijdou a podporovat konstruktivní

dohadování mezi partnery. Celkově nalezneme u mladých dospělých statisticky největší počet sňatků, ale i porodů. Když se manželům narodí dítě, stává se z manželství rodina. Celkově je mladá dospělost obdobím tzv. generity, což je formování rodičovských citů, postojů, ztotožnění se s rolí rodiče či naplnění potřeby mít někoho, o koho se mohu starat a kdo je na mě absolutně závislý. Rodina jako taková má čtyři základní funkce, jimiž jsou funkce reprodukční, hospodářská, emociální a socializační. Tyto funkce by měla rodina naplňovat pro její optimální fungování (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 174 – 186; Novotná, Hříchová, Miňhová, 2012, s. 59 – 61).

1.7.4 SOCIÁLNĚ – PSYCHOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDENTA

Dle Djačenka a Kandyboviče (1987, s. 44) je vysokoškolský student člověk, který se zabývá určitou duševní prací, jež vyžaduje danou úroveň emocionálních, morálních a intelektuálních schopností, a který se zároveň připravuje k vykonávání funkce odborníka v určitém oboru pracovních činností. Student je již vybaven pro studium na vysoké škole určitými intelektuálními předpoklady a osobnostními vlastnostmi ze střední školy, přičemž během studia získává vlastnosti, vědomosti a dovednosti nové, a to takové, které mu pomohou ve vykonávání jeho budoucí profese.

Když člověk nastoupí na vysokou školu, stává se členem nové sociální skupiny. Jedná se o malou studijní skupinu, která má své odlišnosti oproti ostatním skupinám. Vysokoškolští studenti mají jeden základní typ činnosti – studium, k čemuž se váže i stejný cíl a motivace ke studiu. Cílem je dané studium zvládnout a získat titul, odbornost k vykonávání daného povolání. Jedná se také o homogenní skupinu, homogenní ve složení dle věku, vzdělání či tím, k jakým společenským organizacím patří. Délka fungování této skupiny je omezená, může fungovat 5 let, ale i jenom tři roky (podle délky trvání studia). Tato skupina se také vyznačuje relativně stejným složením lidí a vysokým stupněm samosprávy. Zde ovšem velmi záleží, o jaký obor se jedná, jelikož je rozdíl v oborech, které nemají přijímací zkoušky a za první rok ukončí studium nejméně polovina studentů, a v oborech, které přijímací zkoušky mají a na obor se dostane třeba 20 studentů, kteří spolu až na výjimky vydrží až do závěrečných zkoušek.

Co se týče neuroticismu, dle studie Miňhové (1989, s. 21 - 22), jím nejvíce trpí studenti prvních ročníků vysokoškolského studia. Největší rozdíl v neuroticismu je mezi studenty prvních a posledních ročníků, což může spočívat v postupné adaptaci na vysokoškolský systém.

1.8 PŘEHLEDOVÉ STUDIE

Studie týkající se neuroticismu u vysokoškolských studentů byly vyhledávány v elektronické databázi Science direct. Vyhledáván byl pojem “neuroticism in college students“, na nějž bylo nalezeno 8179 výsledků. Po zúžení vyhledávání provedených výzkumů na výzkumy za posledních 10 let bylo nalezeno 2993 výsledků. Vybrány byly ty studie, které byly relevantní k tématu. V této bakalářské práci popisujeme pět studií.

Vztah mezi dimenzemi osobnosti a beznadějností u vysokoškolských studentů

Původní název: Relationship Between Personality Dimensions and Hopelessness: A Study on College Students

Země původu: Írán

Autoři: Mansour Bayrami, Rasoul Heshmati, Mohammedreza Ghotbi, Jaber Alizadeh Ghoradel, Hosna Hojatipor, Mahdi Moslemifar

Rok: 2012

Výzkumný záměr/cíl: Cílem celé práce bylo zjistit, zda lze nalézt souvislost mezi osobnostními dimenzemi vysokoškolských jedinců a beznadějností.

Zkoumaný soubor: 120 vysokoškolských studentů z Kermanshah University

Metody sběru a analýzy dat: NEO- FFM dotazník (Costa a McRae) , Beckova škála beznadějnosti. Data byla dále zpracována statisticky, přičemž byl použit Pearsonův korelační koeficient.

Výsledky (klíčová zjištění): Bylo zjištěno, že beznadějnost je velmi silně ovlivněna extroverzí, neuroticismem, svědomitostí a příjemností jedince, a to na hladině významnosti 1%. Na druhou stranu se prokázalo, že otevřenost a beznadějnost spolu nijak nesouvisí. V kontextu naší práce se tedy dá říci, že čím vyšší neuroticismus, tím má jedinec větší sklony k určité beznadějnosti, což odpovídá profilu vysoce neurotického jedince.

Psychosociální indikátory neuroticismu u obou pohlaví: Studie na příchozích vysokoškolských studentech

Původní název: The psychosocial indicators related to neuroticism in both sexes: A study of incoming university students

Země původu: Taiwan

Autoři: Wei – Hung Chang, Shu – Hui Cheng, Zih – Jie Sun, I – Hui Lee, Chih – Ting Lee, Kao – Chin Chen, Chung – Hung Tsai, Yen – Kuang Yang, Yi – Ching Yang

Rok: 2015

Výzkumný záměr/cíl: Výzkumným cíle bylo zjistit, zda je rozdíl v souvislosti psychosociálních faktorů a míry neuroticismu u obou pohlaví, stejně jako výskyt metabolického syndromu.

Zkoumaný soubor: 4266 vysokoškolských studentů – 1308 neurotických studentů

Metody sběru a analýzy dat: Maudsleyho osobnostní inventář, Čínský dotazník zdraví, Čínská škála závislosti na internetu, Pittsburgský index kvality spánku. Na vyhodnocení se použila multivariační logistická regrese.

Výsledky (klíčová zjištění): Zjistilo se, že jednotlivci s nezdravým životním stylem a horším mentálním zdravím vykazují vyšší úroveň neuroticismu, přičemž pohlaví zde ovlivňuje hlavně to, jak budou daní jedinci vnímat podporu od okolí. Překvapivě je totiž zvýšený neuroticismus a vnímání podpory okolí negativně spojen s mužským pohlavím, přičemž u žen se tato korelace neprokázala. Možným důvodem je to, že ženy mají lepší copingové strategie, když dochází ke složitým situacím. Také mají menší problém požádat o pomoc, když ji potřebují. Celkově byla u jedinců se zvýšeným neuroticismem objeven horší spánek, menší sociální podpora a vysoké sklony k závislosti na internetu, a to u obou pohlaví. Korelace mezi neuroticismem a metabolickým syndromem se nepotvrdila, teorií je, že vzhledem k mladému věku respondentů to ani nebylo možné.

Neuroticismus a extraverze a jejich vliv na prožívání negativních emocí a fyzických symptomů

Původní název: Neuroticism and extraversion are differentially related to between- and within-person variation of daily negative emotion and physical symptoms

Země původu: Čína

Autoři: Jieting Zhang, Yao Zheng

Rok: 2019

Výzkumný záměr/cíl: Zjistit, jak působí neuroticismus a extraverte na denní prožívání emocí a jejich fyzických příznaků.

Zkoumaný soubor: 139 vysokoškolských studentů

Metody sběru a analýzy dat: Čínská verze Symptom Check list 90, Čínský osobnostní inventář “Velké pětky“

Výsledky (klíčová zjištění): U neuroticismu se našlo pozitivní spojení s denními průměrnými negativními emocemi a fyzickými symptomy (mezi jednotlivými osobami). Další zkoumanou osobnostní vlastností byla extraverte, která zmírnila spojení fyzických symptomů s negativními emocemi, které přetrvávaly do dalšího dne (variace uvnitř osoby). Zjištění ukazují hodnotu zkoumání variací negativních emocí a fyzických symptomů na úrovni jednotlivce na denní úrovni, a že neuroticismus a extraverte mají rozdílné asociace s negativními emocemi a fyzickými symptomy na různých úrovních, které mají dopad na intervence, které se zaměřují na tyto individuální charakteristiky, a to konkrétně na to podporovat tělesnou a duševní pohodu mezi vysokoškolskými studenty.

Zprostředkovává empatie vztah mezi neuroticismem a příznaky deprese u vysokoškolských studentů?

Původní název: Does empathy mediate the relationship between neuroticism and depressive symptomatology among college students?

Země původu: USA

Autor: Sherman A. Lee

Rok: 2009

Výzkumný záměr/cíl: Je běžné, že se výzkumníci zaměřují na pozitivní vlastnosti spojené s empatií. Zde se ovšem výzkumníci snažili zjistit, jestli mohou být vlastnosti spojené s empatií možným zprostředkovatelem ve spojení neuroticismus – deprese.

Zkoumaný soubor: 204 vysokoškolských studentů

Metody sběru a analýzy dat: Beckův inventář deprese, Mini markery od Sauciera, Mezilidský Davisův index reaktivity. Vyhodnocovalo se korelační analýzou a mnohočetnou regresní analýzou.

Výsledky (klíčová zjištění): Bylo zjištěno, že neuroticismus byl pozitivně spojen s fantazií a osobním distresem, přičemž negativně byl spojen s uměním brát věci z různé perspektivy a být empaticky zaměřen. Zvýšený neuroticismus a zvýšená fantazie se ukázaly jako významné prediktory deprese, stejně jako samotná interakce distresu a neuroticismu jedince. Bylo tedy potvrzeno, že empatické vlastnosti mohou pomoci rozvinout vztah neuroticismus – deprese. Konkrétně na tento vztah nejvíce působí fantazie. Tato studie chtěla ukázat studium empatických vlastností v jiných souvislostech než pozitivních a také to, že být vysoce empatický může mít negativní důsledky.

Charakteristika adolescentů, kteří se sebepoškozují

Původní název: Personality Characteristic of Adolescent Self-harmers

Země původu: Česká republika

Autoři: Iva Burešová, Magdaléna Vrbová, Michal Čerňák

Rok: 2015

Výzkumný záměr/cíl: Cílem tohoto výzkumu je dokázat, zda existuje nějaký vztah mezi sebepoškozováním a osobností adolescenta.

Zkoumaný soubor: 1026 adolescentů

Metody sběru a analýzy dat: Dotazník na sebepoškozovací chování (Gutierrez, 1998), Inventář sebepoškozování (Sansone, Sansone & Wiederman, 1995), Eysenckův dotazník modifikovaný pro děti – B – JEPI

Výsledky (klíčové zjištění): Výsledky tohoto výzkumu ukázaly, že nalezneme rozdíl ve spojitosti sebepoškozování a adolescentů v pohlaví. Dívky měly významně vyšší skóre neuroticismu než chlapci, a to ve všech skupinách s různou intenzitou sebepoškozování. Na druhou stranu, chlapci vykazovali vyšší skóre psychoticismu, a to nezávisle na zkušenosti se sebepoškozováním. Obojí, neuroticismus i psychoticismus pozitivně korelovali s výskytem sebepoškozování, což znamená, že osobnost jednotlivce může hrát velmi důležitou roli v přechodu z epizodického do stále se opakujícího sebepoškozování. Efekt neuroticismu,

psychoticismu a pohlaví na sebepoškozování nebyl významný, což ukazuje, že neuroticismus a psychoticismus jsou pozitivně spojeni se sebepoškozováním chováním, kdežto pohlaví nemá nikterak velký vliv. To, že víme o vlivu zvýšeného neuroticismu a psychoticismu na sebepoškozovací chování je důležité, jelikož to může sloužit jako důležitý riskový indikátor a pomáhat cílené prevenci a strategiím intervence u mladých adolescentů, kde je největší risk rozvoje sebepoškozování.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Jakožto hlavní výzkumný problém praktické části této bakalářské práce jsme stanovili otázku: Je rozdíl mezi počtem neurotických studentů na Fakultě strojní na ZČU v Plzni a na Fakultě strojní na TU Wien?

2.2 DÍLČÍ ÚKOLY VÝZKUMU

Byly stanoveny tři hlavní dílčí úkoly výzkumu, které jsou zároveň jejími cíli. Prvním dílčím úkolem bylo zjistit, jak vysoké je procento neurotických studentů na Fakultě strojní na Západočeské univerzitě v Plzni. Druhým dílčím úkolem bylo zjistit, jak vysoké je procento neurotických studentů na Fakultě strojní na Technické univerzitě ve Vídni. Posledním, třetím hlavním úkolem bylo zjistit, které školní faktory jsou možným zdrojem neurotizace studentů na obou fakultách, neboli srovnat studijní podmínky na ZČU a na TU.

2.3 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumný vzorek tvoří v tomto výzkumu vysokoškolští studenti, kteří studují Fakultu strojní, a to na ZČU v Plzni a na TU ve Vídni. Celkem je v tomto výzkumu zapojeno 202 studentů, 101 ze ZČU a 101 z TU.

2.4 KONCEPCE VÝZKUMU A JEHO METODY

Celý výzkum je koncipován jako kvantitativní šetření. Jedná se o metodu sběru dotazníků, konkrétně Eysenckova dotazníku osobnostních vlastností. V Čechách byl sbírán Eysenck EPQ – R z roku 1993. V Rakousku byla sbírána jeho přeložená verze do německého jazyka, a to takovým způsobem, aby se jednotlivé položky daly pochopit stejně, jako v češtině. Tento dotazník obsahuje 106 položek, přičemž nás zajímaly pouze položky, které měří neuroticismus. Těchto položek se v testu nacházelo 24.

2.5 STATISTICKÉ METODY VÝZKUMU

Všechna data, která byla získána z dotazníků, byla shromážděna v Microsoft Office Excelu, kde se s nimi také pracovalo dále. Byla provedena základní popisná statistika,

přičemž u některých dat jsme zjišťovali, jak moc významně se od sebe liší. Nejprve jsme zjistili, zda mají data normální rozložení, a poté jsme využili F – test rovnosti či nerovnosti rozptylů a následně dvouvýběrový T – test.

2.6 ORGANIZACE A PRŮBĚH ŠETŘENÍ VÝZKUMU

Výzkum byl zorganizován tak, že nejprve byly sebrány dotazníky ve Vídni, a to v papírové formě. V Plzni se dotazníky vybíraly průběžně, přičemž jak papírovou, tak elektronickou formou. S distribucí dotazníků pomáhaly studenti Fakulty strojní ve Vídni i v Čechách.

2.7 VÝSLEDKY VÝZKUMU

2.7.1 CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÝCH SOUBORŮ

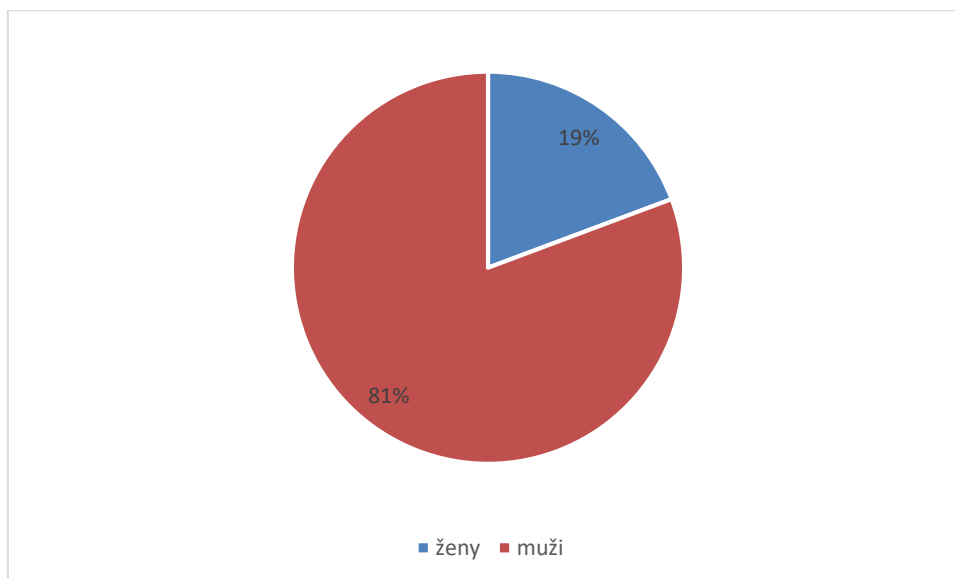
Zkoumaný vzorek tvořilo celkem 202 studentů vybraných vysokých škol a oborů, a to konkrétně Fakulty strojní na Západočeské univerzitě v Plzni a Fakulty strojní Technické univerzity ve Vídni. Za každou univerzitu bylo vybráno 101 dotazníků. Kromě neuroticismu jsme v dotazníku zjišťovali základní faktory – věk a pohlaví.

Pohlaví

Tabulka 1: Pohlaví ve zkoumaném souboru

Pohlaví	Počet zkoumaných studentů
Muži	163
ženy	39

V tabulce můžeme vidět, že ve zkoumaném vzorku byla převaha mužů.

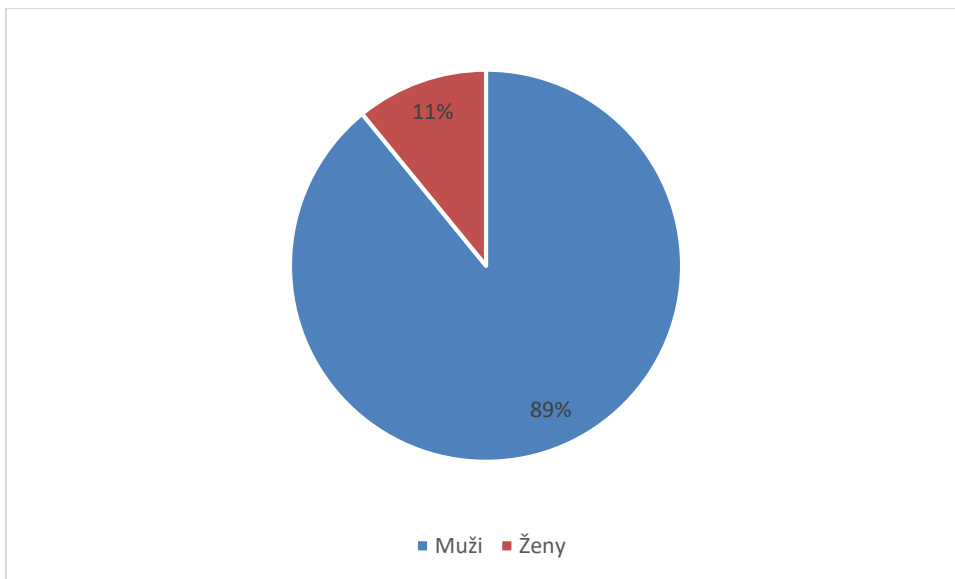
Graf 1: Počet mužů a žen ve zkoumaném souboru

Díky grafu vidíme, že celkově bylo ve zkoumaném souboru 81% mužů a 19% žen, což odpovídá trendu technických oborů, kde převažují muži.

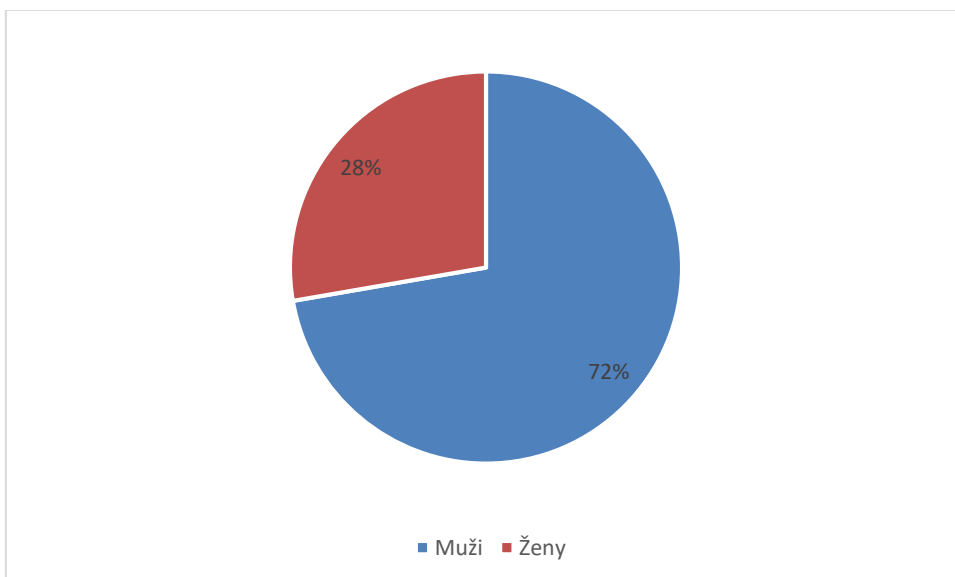
Tabulka 2: Pohlaví na zkoumaných vysokých školách

Pohlaví	Typ školy	
	ZČU	TU
Muži	90	73
Ženy	11	28

Tato tabulka nám ukazuje, že na Technické univerzitě ve Vídni nalezneme více žen než na Západočeské univerzitě v Plzni.

Graf 2: Pohlaví na Západočeské univerzitě v Plzni

Graf 3: Pohlaví na Technické univerzitě ve Vídni

Předchozí grafy nám ukazují, že na Fakultě strojní na Technické univerzitě ve Vídni je větší diverzita pohlaví, než na Fakultě strojní na Západočeské univerzitě v Plzni. Tento fakt může být způsoben tím, že TU je univerzita, která je zaměřená pouze na technické obory a Fakultu strojní studuje přes 2000 studentů, kdežto na ZČU studuje strojírenství zhruba 700 studentů. Vzhledem k většímu množství studentů je větší šance narazit na obě pohlaví na TU než na ZČU.

Věk

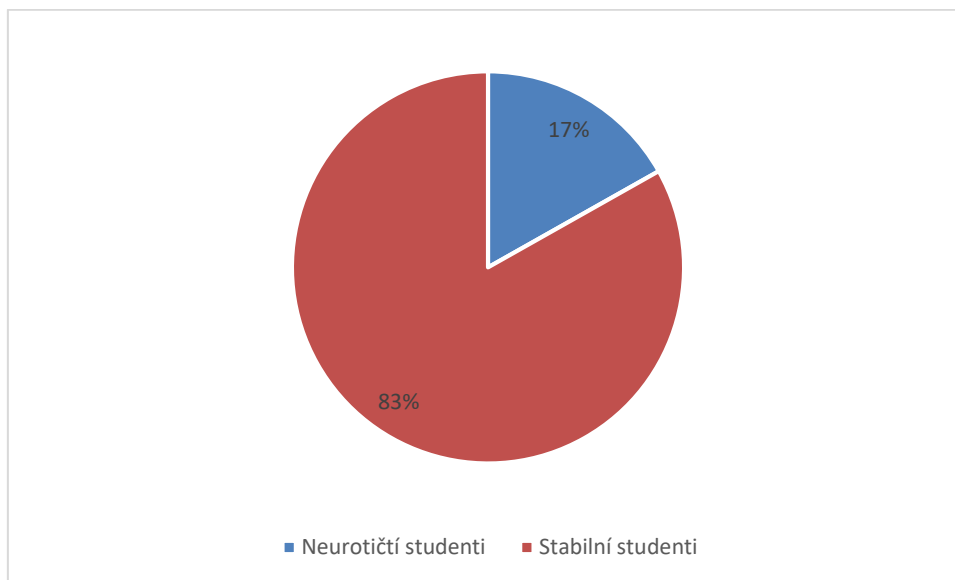
Tabulka 3: Průměrný věk ve zkoumaném souboru

Typ studované školy	Průměrný věk
ZČU	21, 75
TU	23, 27
ZČU + TU dohromady	22, 51

Z tabulky průměrného věku v námi zkoumaném souboru lze vyčíst, že průměrný věk respondentů na TU byl výrazně vyšší, než průměrný věk respondentů na ZČU. Tento údaj nám může prvotně naznačit, kde nalezneme vyšší procento neurotických studentů, jelikož neuroticismus se ustaluje a klesá s přechodem do mladé dospělosti.

2.7.2 SROVNÁNÍ NEUROTICKÝCH STUDENTŮ NA FST ZČU A NA FAKULTĚ STROJNÍ TU

Celkově byl zvýšený neuroticismus nalezen u 34 jedinců z 202.

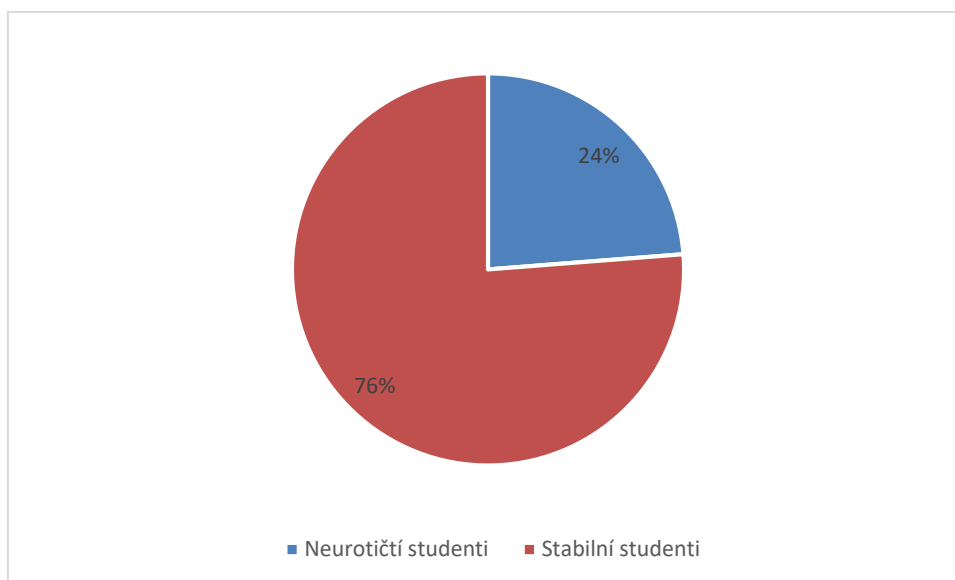
Graf 4: Celkový počet neurotických a stabilních studentů

Výše uvedený graf nám ukazuje, že v celkovém souboru bylo nalezeno 17 % respondentů trpících emoční nestabilitou. Různí autoři uvádějí jiná procenta neurotických jedinců v populaci, např. Matoušek a Zvolský (in Miňhová, 2006, s. 76) tvrdí, že v populaci běžně nalezneme 15 % neurotických jedinců. Jiní autoři (např. Höschl) tvrdí, že běžně

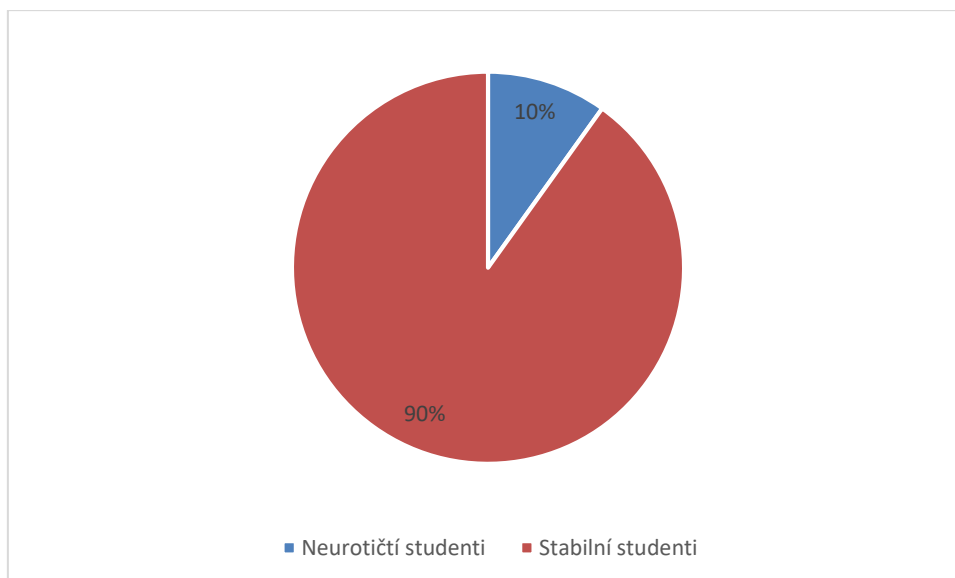
nalezeme dokonce 15 – 20 % neurotických jedinců v populaci. Našich zjištěných 17 % se tedy nachází ve statistické normě. V níže uvedené tabulce a grafech uvidíme, jak je to s neuroticismem na jednotlivých školách.

Tabulka 4: Počet neurotických studentů na ZČU a TU

Typ studované školy	Celkový počet respondentů	Počet neurotických studentů
ZČU	101	24
TU	101	10
ZČU + TU dohromady	202	34

Graf 5: Počet stabilních a neurotických studentů na Západočeské univerzitě v Plzni

Graf 6: Počet stabilních a neurotických studentů na Technické univerzitě ve Vídni

Při porovnání počtu neurotických studentů zjišťujeme, že vyšší procento neurotických studentů nalezneme na Západočeské univerzitě. Konkrétně se jedná o 24 % neurotických studentů, kdežto na Technické univerzitě ve Vídni nalezneme těchto studentů pouze 10 %. Pomocí statistického zpracování docházíme k závěru, že rozdíl mezi počtem neurotických studentů na ZČU a na TU je statisticky významný na hladině významnosti 5 %.

Tabulka 5: Základní fakta o zjištěném neuroticismu na obou fakultách

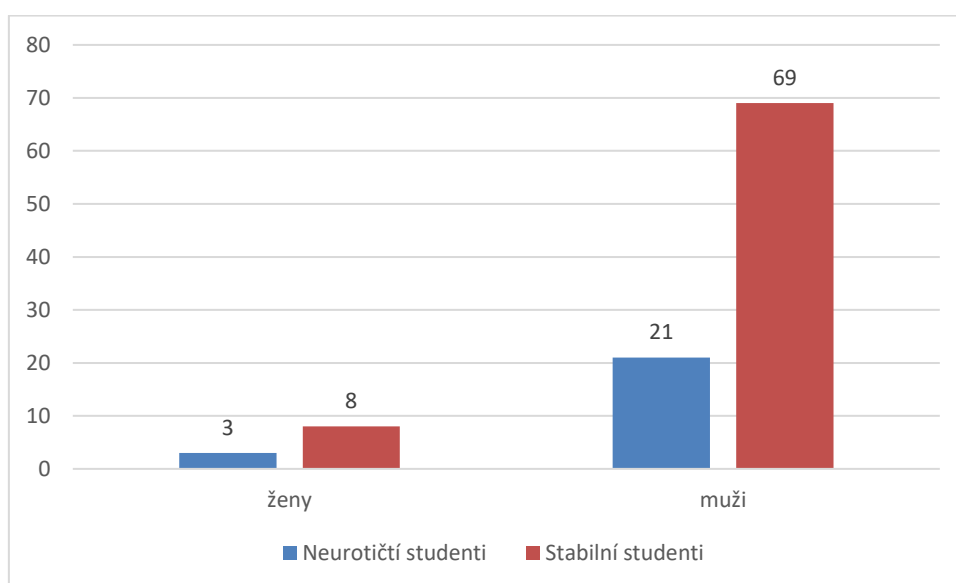
Typ studované školy	Průměrný N	Modus N	Průměrný N u neurotických studentů	Modus N u neurotických studentů	Směrodatná odchylka N
ZČU	12,33	8	19,08	17	4,84
TU	10,61	10	19,8	20	5,03

V tabulce vidíme, že na ZČU sice nalezneme průměrně vyšší neuroticismus, ovšem co se týče jedinců, kteří již byli označeni jako neurotičtí, tak zde nalezneme vyšší průměrný neuroticismus na TU. Podle statistického zpracování je rozdíl mezi průměrným neuroticismem u již označených neurotických studentů mezi univerzitami statisticky významný, a to na hladině významnosti 5 %. Pokud se ovšem zaměříme na modusy,

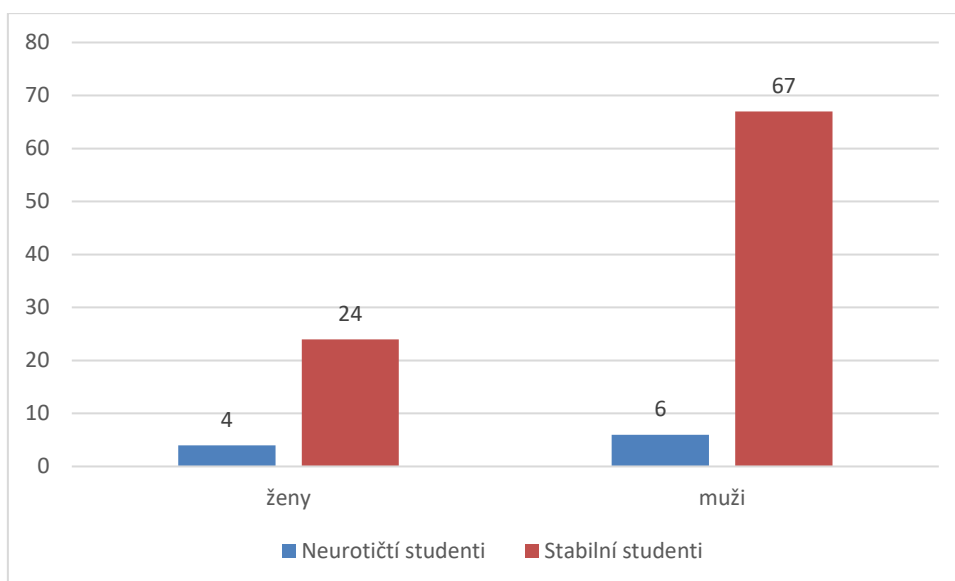
dojdeme k překvapivému výsledku – nejčastějším skóre na ZČU bylo 8 a u neurotických studentů 17, přičemž nejčastější skóre na TU bylo vyšší jak celkově, tak u neurotických studentů. Na Západočeské univerzitě jsme tedy našli větší množství neurotických studentů, ovšem nejvíce z nich bylo na hraně s tím, zda se vůbec jedná o zvýšený neuroticismus, kdežto na Technické univerzitě ve Vídni se již jedná o prokazatelně neurotické jedince. Nižší nejčastější skóre může být také způsobeno tím, že na ZČU máme převahu chlapců, kteří mají dle teoretických poznatků nižší neuroticismus, kdežto na TU mají již poměrnou část dívek. V tabulce níže uvidíme, zda má na sledovaný neuroticismus vliv pohlaví.

Tabulka 6: Neuroticismus a pohlaví na obou fakultách

Typ studované školy	Celkový počet mužů	Počet neurotických mužů	Celkový počet žen	Počet neurotických žen
ZČU	90	21	11	3
TU	73	6	28	4
ZČU + TU dohromady	163	27	39	7

Graf 7: Počet neurotických a stabilních studentů na ZČU dle pohlaví

Graf 8: Počet neurotických a stabilních studentů na TU dle pohlaví

Ve grafech a tabulce výše vidíme, jak je to s četností neurotických studentů a pohlavím. Pokud výše zmíněné údaje převedeme na procenta, zjistíme, že dohromady na ZČU a na TU tvoří z žen 18 % ženy neurotické a z mužů je neurotických 16,5 %. Pokud se podíváme na jednotlivé fakulty, zjistíme, že na Západočeské univerzitě je 27 % neurotických žen z celkového počtu žen a 23 % zvýšeně neurotických mužů. Oproti tomu na Technické univerzitě ve Vídni je neurotických 14 % ze všech žen a 8 % neurotických mužů. Zde se nám potvrzují poznatky z teoretické části, že ženy mají větší sklony k neuroticismu než muži a častěji dosahují vyššího skóre. Na výsledcích ze Západočeské univerzity se ukazuje celkové vyšší množství neurotických jedinců, přičemž ženy, i přes jejich menší zastoupení, dosahují stále nejvyššího procenta neuroticismu.

Tabulka 7: Průměrný věk neurotických jedinců

Typ studované školy	Průměrný věk	Průměrný věk neurotických studentů
ZČU	21, 75	21, 625
TU	23, 27	22, 1
ZČU + TU dohromady	22, 51	21, 86

Co se týče průměrného věku respondentů, vidíme zde, že u neurotických studentů je průměrný věk nižší, což odpovídá vývoji neuroticismu dle věku, kdy se neuroticismus postupně ustaluje a klesá v mladém dospělosti. Průměrný věk neurotických jedinců je tedy podle očekávání nižší, než průměrný věk celého souboru. Věk nám také může souviset s počtem odhalených neurotických jedinců, jelikož to může být faktor vyššího počtu naměřených neurotických jedinců na Západočeské univerzitě, než na Technické univerzitě ve Vídni, kde je průměrný věk vyšší a tím pádem by zkoumaní studenti měli být stabilnější.

2.7.3 SROVNÁNÍ PODMÍNEK KE STUDIU NA ZČU A NA TU

Srovnání podmínek ke studiu na Fakultě strojní na Západočeské univerzitě v Plzni a na Fakultě strojní na Technické univerzitě ve Vídni nám poslouží k lepšímu náhledu na studijní podmínky na jednotlivých školách a tím pádem nám může pomoci objasnit důvody, proč na ZČU nalezneme více neurotických studentů. Fakta byla zjišťována rozhovory se studenty.

Typ studované střední školy

Na ZČU nalezneme převážně absolventy gymnázií a středních průmyslových škol, a to v poměru 1:1. Většina absolventů průmyslových škol již studovala obor strojírenství, poté tu máme ještě menší skupinu absolventů střední stavební či elektrotechnické školy.

Na TU jsou dvě možnosti absolvovaných středních škol. První možností je všeobecné gymnázium, jejichž absolventů nalezneme na TU nejvíce. Druhou možností je průmyslové gymnázium. Průmyslové gymnázium netrvá standardní 4 roky, ale 5 let přičemž jejím výstupem není pouze maturita, ale absolvent získá s jejím skončením i výuční list.

Typy absolvovaných středních škol na Západočeské univerzitě a na Technické univerzitě ve Vídni nejsou nijak diametrálně odlišné. Nedá se tedy říci, že by to mohl být jeden z faktorů neurotizace studentů.

Forma přijímacího řízení

Na ZČU stačí na Fakultu strojní podat přihlášku, přijímací řízení se nekoná. Předpokladem je samozřejmě zdárně absolvovaná střední škola.

Na TU mohou být přijati pouze studenti, kteří mají hotovou rakouskou státní maturitu. Součástí státní rakouské maturity je povinná maturita z matematiky. Dále je po studentech vyžadováno absolvování výuky deskriptivní geometrie. Tu je ovšem možno dodělat si během studia ve formě jedné zkoušky.

Povinná maturita z matematiky v Rakousku může být jedním z aspektů menšího množství neurotických studentů na TU. Díky absolvování povinné maturity z matematiky mohou být studenti lépe připraveni na absolvování technických oborů. Také to může být aspektem většího množství dívek na Technické univerzitě, jelikož všichni musejí projít maturitou z matematiky a tak se s ní setkávají intenzivně po celou dobu svých středoškolských studií.

Harmonogram školního roku

Na ZČU probíhá zimní semestr od poloviny září do konce prosince. Od ledna do cca půlky února probíhá zkuškové období. Poté nastává letní semestr, který trvá od půlky února do cca konce května. Červen je vyhrazen letnímu zkuškovému období, přičemž studenti mají šanci splnit si předměty i v srpnu. Zkoušky jsou vypisovány pouze ve zkuškovém období, jindy výjimečně a studenti mají tři pokusy na jejich zvládnutí.

Na TU začíná zimní semestr v říjnu a přednášky pokračují až do konce ledna. Celý únor je považován za "prázdniny". Letní semestr začíná v březnu a přednášky pokračují až do konce června, přičemž červenec, srpen a září jsou opět považovány za "prázdniny". Volno na TU nelze nazývat zkuškovým obdobím oprávněně, jelikož zkoušky jsou u nich vypisovány po celý rok a většina studentů nakonec nemá prázdniny žádné. Zkoušky mají obvykle tři pokusy, přičemž termíny jsou vypsány vždy jeden v zimních prázdninách, jeden v letních a jeden během semestru.

Různorodý harmonogram školního roku může ovlivňovat adaptaci studenta na stres, a to takovým způsobem, že na ZČU může být student více stresován tím, aby vše stihnul, aby se zvládal připravit, když na zkoušky má vyhrazené pouze zkuškové. To nám ukazuje na spojitost s neuroticismem, jelikož neurotičtí jedinci se často a nadbytečně stresují a neradi mění své plány, což jim může dělat problém, pokud mají např. naplánované zkuškové období a poté nějakou zkoušku neudělají. Na druhou stranu, studenti na TU se musí připravovat celý rok a nikdy nemají oddech, přičemž termíny jsou od sebe tak daleko, že se

vždy danou látku musí učit celou znova. Oba tyto přístupy mohou být tedy v určité míře neurotizující.

Typ zkoušek

Na ZČU jsou zkoušky hlavně písemnou formou, přičemž z 80% čeká studenta kombinovaná forma zkoušky, kde musí správně napsat test a poté ho ještě čeká forma ústní. Samostatné ústní zkoušky jsou na Fakultě strojní velkou výjimkou. Na zkoušku má student 3 pokusy, pokud je nesplní, může si předmět zapsat další rok a mít tedy dohromady pokusů 6.

Na TU mají naprostou většinu zkoušek písemnou formou, pouze u některých předmětů je kombinovaná zkouška. Ústní zkouška je povinná, pokud má student známku mezi 1/2 nebo 4/5 (o odlišném známkování se zmíníme později). Standardně má student 3 pokusy na splnění zkoušky, přičemž 4. a 5. pokus jsou komisionální. To znamená, že tyto pokusy musí povolit vyšší školní orgány a musí o nich být informován děkan.

Z hlediska typu zkoušek jsou na tom obě školy velmi podobně, ovšem ZČU má podmínky pro splnění pro studenta příznivější. Na druhou stranu, díky menšímu množství pokusů se mohou studenti TU cítit motivovanější pro to, aby splnili zkoušky na první 3 pokusy.

Známkování

Na ZČU máme známky od 1 do 3. Horší hodnocení neexistuje, při horším výsledku student neuspěl a opakuje.

Na TU mají známky od 1 do 5. Pouze 5 je negativní, hranice pro splnění většinu bývá 50 % a jednotlivé známky většinou bývají po 12, 5 %.

Dle porovnání známkování to může vyznít, že na TU mají lepší podmínky pro splnění. Nedá se to ovšem tak lehce určit, jelikož na ZČU nemáme jasně daná procenta, která musíme splnit a u každého předmětu je to dané jinak. Na FST ZČU jsou v některých předmětech také např. testy, které zvyšují počet bodů nutných pro to, aby člověk uspěl s každým dalším pokusem. Je tedy možné, že nestejnorodost známkování může působit stresově.

Výstup studia

Na ZČU je výstupem studia státní závěrečná zkouška, a to jak v bakalářském, tak v navazujícím studiu. K tomu je zapotřebí napsat bakalářskou a posléze diplomovou práci.

Na TU je potřeba zvládnout povinné předměty, napsat bakalářskou či diplomovou práci a tím je hotovo. Student to dá vědět na stránkách školy, informuje studijní oddělení a to mu vystaví diplom, který si pouze přijde vyzvednout.

Z hlediska výstupu studia je rozhodně méně stresující přístup TU. Studenti na FST ZČU mají oproti nim navíc SZZ, což může být dalším stresorem, jelikož SZZ lze opakovat pouze dvakrát.

Přístup učitelů

Na ZČU je velké množství cvičících, kteří se snaží probíranou látku vysvětlit a nabízí individuální konzultace. Ohledně přednášejících je situace horší, jelikož na přednáškách většinou bývá více lidí a přednášející se od nich distancují. Záleží ovšem samozřejmě na individualitě každého učitele.

Na TU je díky velkému množství studentů většina učitelů od studentů distancovaná (cca 2000 studentů strojírenství a 2000 kombinace strojírenství/management). Většině učitelů nezáleží na studijních výsledcích jejich studentů, proto se tam často stávají případy, o kterých se píše i v novinách – např. že u zkoušky uspěje ze 721 pouhých 19.

Srovnat celkový přístup na ZČU a na TU je velice těžké, poněvadž by to vyžadovalo samostatnou studii na celé toto téma. Vypadá to ovšem příznivěji pro studenty ZČU, jelikož byl vyzdvižen přístup cvičících učitelů, na rozdíl od TU, kde se studenti cítí takřka anonymně.

Skupiny studentů

Na ZČU nalezneme na přednáškách v prvním ročníku klidně 150 – 300 lidí. Ve vyšších ročnících se toto číslo prudce snižuje, a to pouze na nějakých 30 – 80 studentů. Na cvičeních je většinou kolem 25 studentů.

Na TU je přednáškách vždy několik set lidí. Na cvičení bývají studenti rozděleni po 30 a do laboratoří jsou skupinky pouze po pěti.

Co se týče faktoru skupin studentů, na ZČU i na TU vypadají skupinky studentů dost podobně. Větší množství lidí může působit jako stresový faktor pro neurotické studenty, jelikož preferují samotu a nechození na přednášky může nakonec vyústit v neúspěšné studium.

Pracující studenti

Na ZČU má téměř každý student nějakou formu brigády, i kdyby se jednalo pouze o pár hodin za semestr. Studenti, kteří již pracují ve firmách 2 – 3x týdně většinou pracují na Dohodu o provedení činnosti. Těchto studentů je ovšem málo, cca 1/8 veškerých studentů Fakulty strojní.

Vzhledem k tomu, že na TU většina studentů nezvládá studium dokončit včas, tak musejí začít pracovat. Jejich práce je ovšem na univerzitě, kde mohou dělat tutora v již absolvovaných předmětech, nebo pracují ve studentském spolku pro daný obor, což v Čechách neexistuje.

Na obou univerzitách nalezneme u většiny studentů aspoň nějakou brigádu. V tomto aspektu se od sebe studenti na ZČU a na TU výrazně neliší.

Počet cizinců

Na ZČU nalezneme pouze pár jednotlivců z ostatních zemí, nejčastěji z Ruska a okolních zemí.

Na TU je počet cizinců opravdu velký – cca 1/3 jsou cizinci samotní a 1/3 jsou potomci cizinců (Turci, Srbové...). Samotní studenti různých národností tvoří své národnostní skupinky. Udržují si tedy zvyky a rituály z jejich domovské krajiny a většinou se nestává, že by se úplně asimilovali do nového prostředí – prostředí Technické univerzity ve Vídni je tedy snůškou velmi mnoho různých kultur.

Zde nalezneme v univerzitách opravdu velký rozdíl. Je ovšem otázkou, do jaké míry to ovlivňuje chování studentů. Je možné, že díky svému původu z cizí země a nutnosti zvládnout mnohé překážky se na univerzitu nakonec dostali jen ti cizí studenti, kteří byli stabilní a schopni zvládnout žít v cizí zemi s původně nulovou jazykovou vybaveností, přičemž přihlásit se na vysokou školu v jazyce, který neovládají na 100% je něco, co by nebylo pro neurotické jedince úplně typické.

2.8 CELKOVÉ SHRNUÍ

Celkově bylo zkoumáno 202 studentů – 101 na ZČU v Plzni a 101 na TU ve Vídni. Ve vzorku bylo 163 mužů a 39 žen. Na ZČU jsme vybrali dotazníky od 90 mužů a 11 žen, přičemž na TU jsme sebrali dotazníky od 73 mužů a 28 žen. Na TU byla tedy větší diverzita pohlaví (28 % žen na TU versus 11 % žen na ZČU). Co se týče věku, průměrný věk byl 22, 1 roku, což nám řadí studenty do bakalářského stupně studia. Na ZČU byl průměrný věk 21, 75 roku a na TU 23, 27 roku, což může souviset s výsledky počtu neurotických studentů na jednotlivých fakultách, jelikož v mladém dospělém věku postupně neuroticismus klesá a ustaluje se. Jinak řečeno – u starších studentů se předpokládá menší skóre neuroticismu.

Dostáváme se k počtu neurotických studentů na jednotlivých fakultách. Celkově bylo nalezeno pouze 34 neurotických jedinců z 202, což je 17 %. Těchto 17 % se nachází ve statistické normě počtu neurotických jedinců v populaci. Pokud se ovšem dostaneme k jednotlivým fakultám, výsledek je jiný. Vyšší procento neurotických studentů nalezneme na Západočeské univerzitě, konkrétně se jedná o 24 % neurotických studentů, kdežto na TU jich nalezneme pouze 10 %. Tento rozdíl je statisticky významný. Na ZČU nalezneme také vyšší průměrný neuroticismus, ovšem co se týče jedinců, kteří již byli označeni jako neurotičtí, je zde statisticky významně vyšší naměřené skóre neuroticismu na TU (19, 08 na ZČU versus 19, 8 na TU). Ohledně nejčastějšího skóre na tom byla lépe ZČU se svými 8 proti TU s 10, přičemž u neurotických studentů to také vycházelo lépe pro ZČU – nejčastěji se vyskytovalo skóre 17 a na TU 20. Na ZČU bylo tedy naměřeno více neurotických jedinců, ovšem největší počet z nich byl na hraně toho, zda už se jedná o zvýšený neuroticismus, přičemž na TU byli již tito jedinci prokazatelně neurotičtí. Jeden z důvodů, proč to tak může být, je že na ZČU byly sebrány dotazníky tak, že vznikla převaha chlapců, kteří mají podle teoretických poznatků celkově nižší neuroticismus, než dívky, a na TU bylo sebráno více dotazníků od dívek než na ZČU. Co se týče neuroticismu a pohlaví, byl potvrzen poznatek z teoretické části, že ženy častěji dosahují vyššího skóre neuroticismu než muži. Neuroticismus je také ovlivněn věkem respondentů, a to tak, že se nám opět potvrzují již získané poznatky – průměrný věk neurotických studentů je nižší, než celkový průměrný věk studentů. Vzhledem ke klesání neuroticismu po nástupu mladém dospělém věku nám to také může objasňovat, proč bylo na ZČU naměřeno více neurotických studentů než na TU – na TU byl totiž celkový průměrný věk vyšší, než na ZČU.

Nyní se dostáváme k srovnání jednotlivých podmínek studia, které mohou ovlivňovat výši neuroticismu. Jedná se o pouze o podmínky, které souvisejí se školním prostředím, tím pádem musíme vědět, že je vždy nutno počítat i s různou osobností a individualitami jedince.

Faktory, které nemají nejspíše žádný vliv, jelikož byly shledány velmi podobnými, byl typ studované střední školy a podobnost velikosti skupin studentů. Jinak zde ovšem nalezneme poměrně výrazné rozdíly. Jedním z výrazných aspektů množství neurotických studentů může být to, že v Rakousku je povinná maturita z matematiky. Je možné, že díky jejímu absolvování jsou studenti lépe připraveni na technické obory, přičemž to také navyšuje počet dívek, které se na technické obory hlásí – díky obecné připravenosti je pro ně tato možnost dostupnější, než v Čechách, kde většina studentů volí u maturity místo matematiky jazyky. Velký rozdíl nalezneme také v harmonogramech roku na jednotlivých fakultách. Na ZČU máme čas, který je specificky vyměřený na zvládnání zkoušek, což na TU nenalezneme. Zkoušky u nich probíhají celý rok. Tyto přístupy ovšem mohou být neurotizující oba, jelikož student na ZČU může být vystresovaný, že vše musí zvládnout v krátkém časovém období, přičemž student na TU může být pro změnu vystresovaný z toho, že se musí učit v podstatě celý rok a pokud zkoušku opakuje, termín je až za dlouho a vše se tedy musí učit znova. Nedá se tedy říci, co je prokazatelně lepší nebo horší. Z hlediska počtu pokusů u zkoušek je na tom lépe ZČU se svými šesti pokusy oproti třem na TU, kdy čtvrtý a pátý pokus je komisionální. Je ovšem otázka, zda to poté studenti na ZČU častěji neberou na lehkou váhu a jako pouhý pokus, než studenti na TU, kteří se opravdu snaží splnit zkoušky na první tři pokusy, aby již nedošlo k pokusu komisionálnímu. Ke zkouškám se váže známkování, které je rozhodně méně stresující pro studenty TU, jelikož je přesně dané procenty. Vzhledem k tomu, že na ZČU si každý vyučující vytváří svoje limity (např. někomu stačí 60 % na splnění a někdo chce 80 %), může to být pro studenty matoucí a stresující a posilovat to jejich hladinu neuroticismu. Pokud se zaměříme na výstup studia, lépe to vychází pro studenty na TU. Nemají totiž žádné státní závěrečné zkoušky, pouze udělají všechny povinné zkoušky během bakalářského studia, napíší bakalářskou práci a tím to pro ně končí. Na ZČU jsou závěrečné zkoušky, které mohou být významným neurotizujícím faktorem, jelikož se jich jedinec bojí již dlouho dopředu a navíc se dají opakovat pouze dvakrát. Co se týče přístupu učitelů na jednotlivých fakultách, lépe nám to vychází pro ZČU, kde je hlavně vyzdvižen přístup učitelů na cvičení, což je pro budoucí strojaře velmi důležité. Na TU si studenti stěžují na anonymitu, kdy se jim učitelé nejsou ochotni moc věnovat. Dalším rozdílem je možnost práce při studiu – to vychází lépe

pro studenty TU, jelikož je pro ně možnost pracovat přímo na fakultě či pro studentskou organizaci, kdežto na ZČU si musí studenti nacházet brigády vně univerzity. Na fakultě by to pro ně přitom bylo přínosnější, jelikož by se pohybovali přesně ve svém oboru a navíc ve známém prostředí. Posledním, velkým rozdílem mezi TU a ZČU je počet cizinců. Na ZČU je počet cizinců statisticky zanedbatelný, je to opravdu malé množství, kdežto na TU tvoří cizinci 2/3 celého počtu studentů. Tento fakt nám může významně ovlivňovat počet neurotických studentů, jelikož na cizince byly celkově kladeny větší nároky – změna bydliště, učení se novému jazyku, pobyt v cizím prostředí... Tyto a mnoho dalších faktorů mohlo vést k tomu, že zde zůstali a pokoušejí se studovat školu v cizím jazyce jedinci, kteří se zvládli adaptovat a tím pádem byli emočně stabilnější, přičemž ti, kteří byli neurotičtí, se spíše vrátili do své rodné země, jelikož dle současných výzkumů jim změny dělají problém.

Dle přehledových studií musíme brát v potaz, že zvýšený neuroticismus se pojí s pocitem beznaděje u studentů, také s horším mentálním zdravím či častějším prožíváním negativních emocí. Neuroticismus je také významným prediktorem deprese, přičemž na rozvinutí tohoto vztahu také působí to, když je student zvýšeně empatický. Tyto znalosti z přehledových studií již potvrzují nebo doplňují znalosti z teoretické části. Pokud je budeme brát prakticky, musíme je vztáhnout na dané studenty – pro studenty bude nejlepší mít přiměřenou míru stresorů a oporu jak v ostatních studentech, tak i v učitelích. Lidský prvek akademického prostředí je totiž velmi podceňován, přitom má na studenty velký vliv.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se zabývali počtem neurotických studentů na Západočeské univerzitě v Plzni a na Technické univerzitě ve Vídni. V praktické části se nám podařilo splnit dílčí úkoly práce, jelikož jsme zjistili procento neurotických studentů na ZČU i na TU a následně jsme je porovnali. Výsledkem bylo, že větší procento neurotických studentů nalezneme v Čechách (24 % versus 10 % ve Vídni). Tento závěr je statisticky významný. Dále jsme porovnávali školní prostředí na jednotlivých fakultách. Nedá se říci, že by srovnávané položky byly stejné, některé ovšem byly podobné, například to, z jaké střední školy se uchazeči hlásí na Fakultu strojní. Velmi významný rozdíl byl např. v počtu cizinců, v harmonogramu školního roku či ve výstupu studia. Všechny tyto aspekty nám mohou pomoci odhadnout, proč je na TU méně neurotických studentů než na ZČU. Osobně považuji za důležitý faktor to, že všichni studenti mají v Rakousku povinnou maturitu z matematiky a tím pádem jí dobře umí. Také to přispívá k tomu, že na rozdíl od ZČU se na technické obory na TU nebojí hlásit i ženy.

Co se týče využití výsledků v praxi, je zajímavé vidět rozdíl v počtu neurotických studentů mezi Českou republikou a Rakouskem. Již víme, že více neurotických studentů nalezneme na ZČU, otázkou ovšem je, zda-li se s tím dá něco dělat i na vysoké škole, kdy už je vývoj velmi pozvolný. Zkoumané studijní podmínky nám mohou nastínit, čím se jednotlivé školy liší. Z řady výzkumů ovšem vyplývá, že neuroticismus je spíše otázka jednotlivců. Dalším faktorem vyššího neuroticismu na ZČU je nižší průměrný věk jejich zkoumaných studentů, který mohl výsledek výzkumu významně ovlivnit. V praxi se tento výzkum – ovšem notně rozšířený a ověřený – dá využít k zavedení některých podobných podmínek z TU na ZČU. Konkrétně by se jednalo o ty podmínky, které by způsobovaly menší stresovanost u žáků, jako například odstranění závěrečných zkoušek či zavedení možnosti běžně pracovat na univerzitě. Nemyslím si ovšem, že některé tyto záležitosti jsou na ZČU opravdu reálné. Zmíním zde právě probíhající výzkum na ZČU, ve kterém se angažují a který se snaží odhalit příčiny neúspěšnosti studentů, takže si myslím, že ZČU se snaží v tomto ohledu bojovat a vytvořit studentům co nejvstřícnější prostředí k jejich studiu. Jsem přesvědčená, že Západočeská univerzita se o své studenty velmi zajímá a pečuje o ně. Co se týče výsledků výzkumu v této bakalářské práci, můj názor zní, že 24 % neurotických

studentů na FST ZČU je sice statisticky významných, ovšem ne tolik, aby bylo nutno zavádět nějaká opatření.

Myslím si, že toto téma si zaslouží hlubší rozpracování společně s výzkumem, který by odhaloval, zda opravdu existuje nějaká korelace mezi studijními podmínkami a počtem neurotických studentů. Poté by se totiž už dalo aktivně jednat a měnit podmínky ve prospěch studentů.

RESUMÉ

Tématem této práce je neuroticismus u vysokoškolských studentů, konkrétně porovnání množství neurotických studentů na Západočeské univerzitě v Plzni a množství neurotických studentů na Technické univerzitě ve Vídni. Celá práce je rozdělena do dvou hlavních částí, části teoretické a části praktické. Část teoretická popisuje neuroticismus a jeho působení na člověka, poruchy s neuroticismem spojené a také popisuje mladou dospělost, pod kterou spadají vysokoškolští studenti. V praktické části se práce zabývá tím, zda existuje rozdíl mezi neuroticismem vysokoškolských studentů FST ZČU a mezi neuroticismem vysokoškolských studentů Fakulty strojní TU Wien, případně jaké školní faktory mohou stát za tímto rozdílem. Výsledky praktické části byly statisticky zpracovány.

Summary

The topic of this work is neuroticism in university students, namely the comparison of the number of neurotic students at the University of West Bohemia and the number of neurotic students at the Technical University in Vienna. The whole work is divided into two main parts, the theoretical part and the practical part. The theoretical part describes neuroticism and its effects on humans, disorders associated with neuroticism and also describes young adulthood under which university students fall. In the practical part, the thesis deals with whether there is a difference between the neuroticism of university students of FST ZČU and between the neuroticism of university students of the Faculty of Mechanical Engineering of TU Wien, or what school factors may be behind this difference. The results of the practical part were statistically processed.

SEZNAM LITERATURY

BLATNÝ, Marek, 2010. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3434-7.

CAKIRPALOGLU, Panajotis, 2012. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4033-1.

D'JAČENKO, Michail Ivanovič a Leŭ Aljaksandravič KANDYBOVIČ, 1987. *Vysokoškolská psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-366-87.

EYSENCK, Hans Jürgen; EYSENCK, Sybil B. G. 1993. *Eysenckovy osobnostní dotazníky pro dospělé*. Bratislava: Psychodiagnostika, 1993.

GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

HARTL, Pavel, 1993. *Psychologický slovník*. Praha: Budka.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2010. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-686-5.

HOLEČEK, Václav, Jana MIŇHOVÁ a Pavel PRUNNER, 2007. *Psychologie pro právníky*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-065-9.

HÖSCHL, Cyril, Jan LIBIGER a Jaromír ŠVESTKA, 2004 ed. *Psychiatrie*. 2., doplň. Vyd. Praha: Tigis. ISBN 80-900130-7-4.

HŘEBÍČKOVÁ, Martina, 2011. *Pětifaktorový model v psychologii osobnosti: přístupy, diagnostika, uplatnění*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3380-7.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

LOVASOVÁ, Vladimíra, 2017. *Souvislosti neuroticismu*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 978-80-261-0675-3.

MAREŠ, Jiří, 2013. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0174-8.

MIŇHOVÁ, Jana, 2006. *Psychopatologie pro právníky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-70-9.

MIŇHOVÁ, Jana a Vladimíra LOVASOVÁ, 2018. *Psychopatologie: pedagogické, právní a sociální aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-721-4.

MIŇHOVÁ, Jana, 1989. *Příspěvek k problematice neurotičnosti vysokoškoláků*. Ústí nad Labem. Studie.

NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, ISBN 978-80-200-1680-5.

NAKONEČNÝ, Milan, 2011. *Psychologie: přehled základních oborů*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-443-8.

NOLEN-HOEKSEMA, Susan, 2012. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0083-3.

NOVOTNÁ, Lenka, Miloslava HRÍCHOVÁ a Jana MIŇHOVÁ, 2012. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 978-80-261-0115-4.

ŘÍČAN, Pavel, 2010. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., Praha: Grada ISBN 978-80-247-3133-9.

SMÉKAL, Vladimír, 2009. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. 3., opr. vyd. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-870-2962-6.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2010. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1832-6.

ZVOLSKÝ, Petr. *Speciální psychiatrie*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-203-6.

Elektronické zdroje

BAYRAMI, Mansour, Rasoul HESHMATI, Mohammadreza GHOTBI, Jaber Alizadeh GHORADEL, Hosna HOJATIPOR a Mahdi MOSLEMIFAR. Relationship Between Personality Dimensions and Hopelessness: A Study on College Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* [online]. 2012, 46, 848-852 [cit. 15-01-2019]. . Dostupné z DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.05.211. ISSN 18770428. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1877042812013407>

BUREŠOVÁ, Iva, Magdaléna VRBOVÁ a Michal ČERNÁK. Personality Characteristic of Adolescent Self-harmers: A study of incoming university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* [online]. 2015, 171(5), 1118-1127 [cit. 25-02-2019]. Dostupné z DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.01.274. ISSN 18770428. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1877042815003043>

CHANG, Wei-Hung, Shu-Hui CHENG, Zih-Jie SUN, et al. The psychosocial indicators related to neuroticism in both sexes: A study of incoming university students. *The Kaohsiung Journal of Medical Sciences* [online]. 2015, 31(4), 208-214 [cit. 17-01-2019]. Dostupné z DOI: 10.1016/j.kjms.2014.12.009. ISSN 1607551X. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1016/j.kjms.2014.12.009>

LEE, Sherman A. Does empathy mediate the relationship between neuroticism and depressive symptomatology among college students?: A study of incoming university students. *Personality and Individual Differences* [online]. 2009, 47(5), 429-433 [cit. 22-02-2019] . Dostupné z DOI: 10.1016/j.paid.2009.04.020. ISSN 01918869. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S019188690900169X>

MAĎA, Patrik a Josef FONTANA. Stres. In: *Funkce buněk a lidského těla: multimediální skripta* [online]. Praha [cit.16-01-2019]. Dostupné z: <http://fbt.cz/skripta/xi-regulacni-mechanismy-1-endokrinni-regulace/9-stres/>

ZHANG, Jieting, Yao ZHENG, Zih-Jie SUN, et al. Neuroticism and extraversion are differentially related to between- and within-person variation of daily negative emotion and physical symptoms: A study of incoming university students. *Personality and Individual Differences*[online]. 2019, 141(4), 138-142 [cit. 17-01-2019]. Dostupné z DOI: 10.1016/j.paid.2019.01.003. ISSN 01918869. Dostupné také z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0191886919300042>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Eysenck EPQ – R

T - 9

TS/český

H. J. EYSENCK - S. G. B. EYSENCK

EPQ - R

 č. 1/6	Věk	Pohlaví	obor Fakulta ročník 	Datum vyšetření
------------------------------	-----	---------	--	-----------------

Instrukce:

Odpověď vyznačte křížkem do okénka ve sloupci ANO nebo do okénka ve sloupci NE u každé otázky. Test neobsahuje žádné správné či nesprávné odpovědi ani žádné "chytáky". Pracujte rychle, nad odpovědi se příliš dlouho nerozmýšlejte.

ANO NE

	ANO	NE
1. Máte hodně různých koníčků?		
2. Rozmyslíte si vše důkladně, než se do něčeho pustíte?		
3. Střídají se u Vás často dobrá a špatná nálada?		
4. Nechal jste se někdy pochválit za něco, o čem jste věděl, že to udělal někdo jiný?		
5. Přikládáte velký význam tomu, co si lidé myslí?		
6. Jste povídací?		
7. Dělaloby Vám starosti, kdybyste měl dluhy?		
8. Cítíte se někdy mizerně a nevíte proč?		
9. Přispíváte finančně na dobročinné účely?		
10. Zachtělo se Vám někdy něčeho dalšího, než co Vám skutečně patřilo?		
11. Myslíte si o sobě, že máte velmi živou povahu?		
12. Rozruší Vás, vidíte-li, že trpí dítě nebo zvíře?		
13. Trápíte se často pro něco, co jste neměl udělat nebo říci?		
14. Dá se o Vás říci, že nemáte rád lidi, kteří se neumějí chovat?		
15. Dodržíte vždy své sliby i navzdory různým překážkám?		
16. Dokážete se obvykle úplně uvolnit a bavit ve veselé společnosti?		
17. Jste často podrážděný?		
18. Měli by lidé jednat pouze v souladu se zákony?		
19. Svedl jste někdy vinu na někoho jiného, ačkoliv jste věděl, že jste chybu udělal Vy sám?		
20. Poznáváte rád nové lidi?		

ANO NE

	ANO	NE
21. Pokládáte slušné chování za důležité?		
22. Jsou Vaše city lehce zranitelné?		
23. Jsou Vaše zvyky dobré a žádoucí?		
24. Máte při společenských příležitostech sklon držet se stranou?		
25. Užíval byste léky, které mohou mít škodlivé či neobvyklé účinky?		
26. Zdá se Vám často, že máte všechno "plné zuby"?		
27. Přivlastnil jste si někdy něco (třeba špendlík nebo knoflík), i když Vám to nepatřilo?		
28. Chodíte rád často do společnosti?		
29. Jednáte raději podle vlastního uvážení než podle předpisů?		
30. Dělá Vám dobře ubližovat lidem, které máte rád?		
31. Trápí Vás často pocity viny?		
32. Mluvíte někdy o věcech, o nichž nic nevíte?		
33. Dáváte přednost četbě před setkáními s lidmi?		
34. Máte nepřátele, kteří Vám chtějí uškodit?		
35. Řekl byste o sobě, že jste nervózní?		
36. Máte hodně přátel?		
37. Děláte rád "kanadské žertíky", které mohou někdy lidem ublížit?		
38. Jste člověk, který se často trápí?		
39. Plnil jste jako dítě příkazy okamžitě a bez odmlouvání?		
40. Řekl byste o sobě, že jste bezstarostný?		
41. Mají pro Vás dobré chování a bezúhonnost velký význam?		
42. Byly Vaše postoje často v rozporu s představami rodičů?		
43. Trápíte se kvůli hrozným věcem, které by se mohly přihodit?		
44. Už jste někdy pokazil nebo ztratil něco, co patřilo někomu jinému?		
45. Jste obvykle první při navazování nových přátelství?		
46. Řekl byste o sobě, že jste nervózní nebo že žijete v napětí?		
47. Když jste mezi lidmi, jste většinou zticha?		
48. Myslíte si, že je manželství staromódní a že by mělo zaniknout?		
49. Stává se Vám občas, že se trochu vychloubáte?		

- 3 -

ANO NE

	ANO	NE
50. Máte ve srovnání s většinou lidí méně vyhraněný názor na to, co je správné a co nesprávné?		
51. Dokážete lehce oživit nudnou společnost?		
52. Dělá Vám starosti Vaše zdraví?		
53. Řekl jste někdy o někom něco zlého nebo velmi nepěkného?		
54. Spolupracujete rád s druhými lidmi?		
55. Vyprávíte rád svým přátelům vtipy a zábavné historky?		
56. Připadá Vám většina věcí stejná?		
57. Byl jste jako dítě někdy drzý ke svým rodičům?		
58. Setkáváte se rád s lidmi?		
59. Trápí Vás, když víte o nedostacích ve své práci?		
60. Trpíte nespavostí?		
61. Soudí o Vás víc lidí, že jednáte unáhleně a zbrkle?		
62. Umýváte si před každým jídlem ruce?		
63. Máte skoro vždy po ruce "pohotovou odpověď", když Vás někdo osloví?		
64. Přicházíte na dojednané schůzky rád s velkým časovým předstihem?		
65. Jste často bez důvodu skleslý a unavený?		
66. Podváděl jste už někdy při nějaké hře?		
67. Děláte rád věci, při nichž je třeba jednat rychle?		
68. Je (či byla) Vaše matka dobrý člověk?		
69. Rozhodujete se často bez rozmyšlení?		
70. Zdá se Vám často, že je život nudný?		
71. Využil jste někdy výhod, které Vám z někoho plynou?		
72. Pouštíte se často do více činností, než na kolik Vám stačí čas?		
73. Snaží se Vám více lidí vyhnout?		
74. Trápí Vás to, jak vypadáte?		
75. Myslíte si, že lidé věnují příliš mnoho pozornosti zabezpečování budoucnosti spořením a uzavíráním pojistek?		
76. Chtělo se Vám někdy zemřít?		
77. Vyhnul byste se placení daní, kdybyste si byl jist, že se na to nemůže přijít?		
78. Umíte rozproudit zábavu ve společnosti?		

- 4 -

ANO NE

79. Snažíte se nebýt k lidem hrubý?		
80. Trápíte se po nějaké nepříjemné zkušenosti dlouho?		
81. Řídíte se obyčejně příslovím: "Dvakrát měř, jednou řež"?		
82. Trval jste někdy na tom, aby bylo "po Vašem"?		
83. Máte problémy s nervy?		
84. Citíte se často osamělý?		
85. Věříte tomu, že lidé většinou říkají pravdu?		
86. Jednáte vždy v souladu s tím, co říkáte?		
87. Urazíte se lehko, když lidé projevují nespokojenost s Vámi nebo s prací, kterou děláte?		
88. Je lepší řídit se pravidly společnosti než jít vlastní cestou?		
89. Přišel jste někdy pozdě na domluvené setkání nebo do práce?		
90. Máte kolem sebe rád hodně pohybu a vzrušení?		
91. Chtěli byste, aby se Vás lidé báli?		
92. Překypujete někdy energií a jindy zase upadáte do úplné nečinnosti?		
93. Odkládáte někdy na zítřek to, co byste měl udělat dnes?		
94. Myslí si o Vás lidé, že jste velmi živý?		
95. Věříte tomu, že Vás lidé klamou?		
96. Věříte tomu, že má člověk ke své rodině nějaké zvláštní povinnosti?		
97. Jste na některé věci precitlivělý?		
98. Jste vždy ochotný připustit, že jste udělal chybu?		
99. Bylo by Vám líto zvířete, které se chytilo do pastí?		
100. Je pro Vás těžké se ovládnout, když se Váš hněv stupňuje?		
101. Zamykáte důkladně na noc svůj dům nebo byt?		
102. Myslíte si, že je pojištění dobrá věc?		
103. Rozčilují Vás lidé, kteří jezdí opatrně?		
104. Když někdo cestujete vlakem, stává se Vám často, že jeho odjezd stiháte v poslední chvíli?		
105. Rozpadají se Vaše přátelství lehce a bez Vašeho zavinění?		
106. Baví Vás někdy trápit zvířata?		

ZKONTROLUJTE, ZDA JSTE ODPOVĚDĚL(A) NA VŠECHNY OTÁZKY

Příloha č. 2 – Eysenck EPQ – R přeložený do němčiny

Nr.	Alter	Geschlecht	Studienrichtung	Semester	Datum
EPQ R					
					Ja Nein
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					
18.					
19.					
20.					
21.					
22.					
23.					
24.					
25.					
26.					
27.					
28.					
29.					
30.					
31.					
32.					
33.					
34.					
35.					
36.					
37.					
38.					
39.					
40.					
41.					
42.					
43.					
44.					
45.					
46.					
47.					
48.					
49.					
50.					
51.					

52. Machen Sie sich Sorgen um Ihre Gesundheit?		
53. Haben Sie mal über jemanden etwas Gemeines oder sehr Unschönes gesagt?		
54. Arbeiten Sie gerne mit anderen Menschen?		
55. Erzählen Sie gerne Witze und Anekdoten?		
56. Haben Sie das Gefühl alle Sachen seien gleich?		
57. Waren Sie als Kind manchmal frech zu Ihren Eltern?		
58. Treffen Sie gerne andere Menschen?		
59. Stört es Sie, wenn sie von Fehlern in Ihrer Arbeit wissen?		
60. Leiden Sie an Schlaflosigkeit?		
61. Denken mehrere von Ihnen, dass sie übereilig und rasch handeln?		
62. Waschen Sie sich vor jedem Essen Ihre Hände?		
63. Sind sie immer mit einer raschen und gemeinen Antwort vorbereiten, wenn Sie jemand anspricht?		
64. Kommen Sie zu Ihren Terminen gerne wesentlich früher?		
65. Sind Sie oft grundlos deprimiert und müde?		
66. Haben Sie schon bei einem Spiel geschummelt?		
67. Tun Sie gerne Sachen, bei denen man schnell handeln muss?		
68. Ist (oder war) Ihre Mutter eine gute Person?		
69. Entscheiden sie sich oft ohne Nachdenken?		
70. Haben Sie oft das Gefühl Leben sei langweilig?		
71. Haben Sie schon Vorteile ausgenutzt, die sie aus Bekanntschaften haben?		
72. Fangen Sie oft mit mehreren Sachen an, als Sie zeitlich schaffen können?		
73. Gibt es mehrere Leute, die es versuchen, Sie zu meiden?		
74. Stört Sie, wie Sie aussehen?		
75. Denken Sie, dass Leute dem „Zukunft Sichern“ zu viel Aufmerksamkeit durch Sparen und Versicherungen widmen?		
76. Wollten Sie irgendwann sterben?		
77. Würden Sie Steuer vermeiden, wenn sie wüssten, niemand kommt darauf?		
78. Können Sie die Unterhaltung in einer Gesellschaft starten?		
79. Versuchen sie es nicht unangenehm zu anderen zu sein?		
80. Quälen Sie sich lange nach einer unangenehmen Erfahrung?		
81. Handeln sie nach dem Motto: „Erst wägen, dann wagen“?		
82. Haben Sie schon mal darauf bestanden, dass etwas genau nach Ihrer Vorstellung abläuft?		
83. Haben sie schwache Nerven?		
84. Fühlen Sie sich oft einsam?		
85. Glauben Sie, dass Leute meistens die Wahrheit sagen?		
86. Handeln Sie immer in Übereinstimmung mit dem, was Sie sagen?		
87. Fühlen Sie sich leicht beleidigt, wenn Leute bekannt geben, dass Sie mit Ihnen oder Ihrer Arbeit unzufrieden sind?		
88. Ist es besser nach den gesellschaftlichen Gewohnheiten zu handeln, als sich einen eigenen Weg zu schaffen?		
89. Sind Sie schon zu einem Termin oder in die Arbeit zu spät gekommen?		
90. Mögen Sie viel Aufregung um sich herum?		
91. Wollen Sie, dass Menschen vor Ihnen Angst haben?		
92. Sind Sie manchmal voller Energie und ein anderes Mal völlig tatenlos?		
93. Verschieben Sie manchmal die Arbeit von heute auf morgen?		
94. Denken andere von Ihnen, dass Sie sehr lebendig sind?		
95. Glauben Sie, dass Sie von Menschen getäuscht werden?		
96. Glauben Sie Menschen haben gewisse Verpflichtungen zu ihrer Familie?		
97. Reagieren Sie manchmal auf gewisse Sachen empfindlich?		
98. Sind Sie immer fähig Ihre Fehler zuzugeben?		
99. Würden Sie ein Tier bedauern, dass in eine Falle gerät?		
100. Ist es für Sie schwierig, sich zu kontrollieren, wenn Ihr Ärger steigt?		
101. Sperren Sie immer sorgfältig Ihr Haus oder Auto für die Nacht?		
102. Denken Sie, dass Versicherung eine gute Sache ist?		
103. Stört es Sie, wenn Leute zu achtsam fahren?		
104. Wenn Sie mit dem Zug fahren, passiert es oft, dass Sie den gerade noch zeitlich schaffen?		
105. Fallen Ihre Freundschaften einfach und nicht aus Ihrer Schuld auseinander?		
106. Macht es Ihnen Spaß manchmal Tiere zu quälen?		